

oživení

VZDĚLÁVACÍ PŘÍRUČKA

TRANSPARENTNOST

KORUPCE

FUNGOVÁNÍ POLITICKÝCH STRAN

FUNGOVÁNÍ OBCÍ

**NEOBJEKTIVNÍ
ZPRAVODAJSTVÍ**

**VOLEBNÍ
SYSTÉM**

OBECNÍ SAMOSPRÁVA

WHISTLEBLOWING

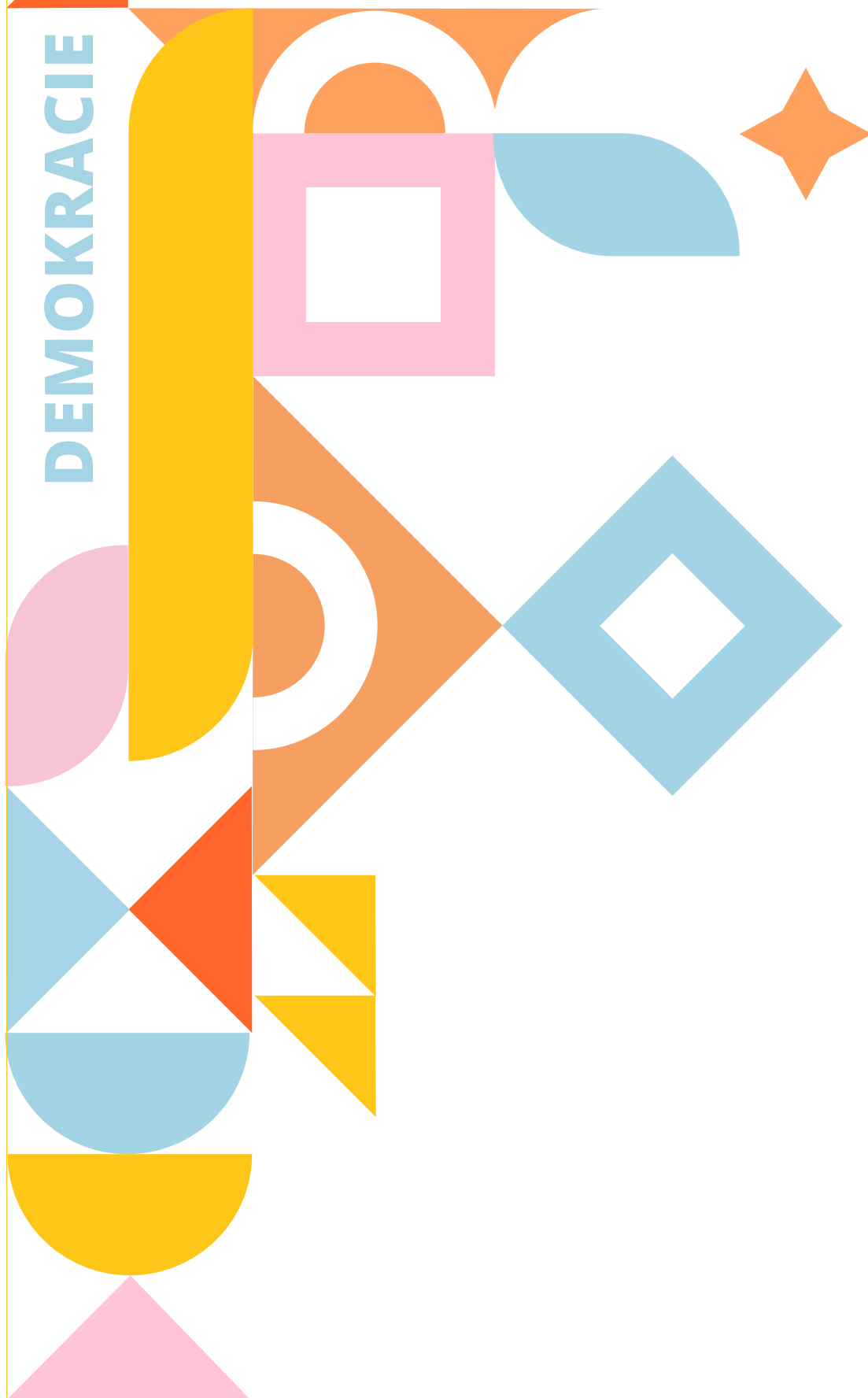
RADNIČNÍ ZPRAVODAJE

VĚŘEJNÁ KONTROLA

INFORMAČNÍ POUŠTĚ

DEMOKRACIE

OBSAH

1.	SLOVO ÚVODEM	6
2.	O NÁS	7
3.	VÝUKOVÉ MATERIÁLY	8
3.1.	FUNGOVÁNÍ OBCÍ – KVÍZ	9
3.1.1	Fungování samosprávy – anotace	10
3.1.2	Fungování samosprávy – pro učitele	11
3.1.3	Fungování samosprávy – pro žáky	16
3.1.4	Fungování samosprávy – obrázek pro evokaci	17
3.2.	DEMOKRACIE V MOBILU	18
3.2.1	Demokracie v mobilu – anotace	19
3.2.2	Demokracie v mobilu – pro učitele	20
3.3.	POJISTKY DEMOKRACIE	23
3.3.1	Pojistky demokracie – anotace kurzu	24
3.3.2	Pojistky demokracie – informační list pro učitele	25
3.3.3	Pojistky demokracie – pro žáky – citáty	28
3.3.4	Pojistky demokracie – úvodní klip	29
3.4.	TRANSPARENTNOST POLITIKY – KVÍZ	30
3.4.1	Transparentnost politiky – anotace	31
3.4.2	Transparentnost politiky – pro učitele	33
3.4.3	Transparentnost politiky – pro žáky	36
3.5.	RADNIČNÍ ZPRAVODAJE – KVÍZ	38
3.5.1	Radniční zpravodaje a informační pouště – anotace	39
3.5.2	Radniční zpravodaje a informační pouště – pro učitele kvíz + odpovědi	42
3.5.3	Radniční zpravodaje a informační pouště – kvíz pro studenty	45
3.5.4	Radniční zpravodaje a informační pouště – úvodní klip: Jistě, pane ministře!	47
3.6.	CO BYCHOM MĚLI ZMĚNIT V NAŠÍ OBCI	48
3.6.1	Co bychom měli změnit v naší obci – anotace	49
3.7.	V KŮŽI OZNAMOVATELE	51
3.7.1	V kůži oznamovatele – anotace	52
3.7.2	V kůži oznamovatele – modelové příběhy	56
3.7.3	V kůži oznamovatele – pro a proti	58
3.7.4	V kůži oznamovatele – whistlebloweři v popkultuře	59
3.7.5	V kůži oznamovatele – popis rolí ke hře	62
3.7.6	V kůži oznamovatele – inspirační zdroje příběhu	68
3.7.7	V kůži oznamovatele – prezentace	70
3.7.8	V kůži oznamovatele – klip: Co je whistleblowing	71

1. SLOVO ÚVODEM

Milé pedagožky, milí pedagogové,

připravili jsme pro Vás sadu praktických výukových materiálů pro pedagogy základů společenských věd, které Vám pomohou s rozvojem občanských kompetencí studentů.

Jsme si vědomi, že jakožto pedagogové občanské nauky a základů společenských věd na středních školách máte k dispozici velmi omezený podpůrný materiál k rozvoji občanských kompetencí studentů, k výuce o fungování demokracie, problematice korupce a dalších neetických jednání, či o možnostech ovlivňovat rozhodovací procesy na úrovni samosprávy. A právě proto jsme pro Vás vytvořili tuto sadu moderních a aktuálních výukových materiálů připravených tak, abyste je mohli rovnou využít.

Materiály připravovali naši odborníci, kteří mají s danou problematikou dlouholeté praktické zkušenosti, a dále jsme materiály otestovali také na setkáních s pedagogy a v rámci praktické výuky na školách. Každá z celkem sedmi tematických lekcí obsahuje anotaci s úvodem do problematiky, list pro učitele, list pro žáky, případně další doplňující materiály. Jednotlivá témata jsou zprostředkována dostupným, srozumitelným a zážitkovým způsobem, abychom Vás podpořili v předávání kompetencí a znalostí o fungování veřejných institucí. Podrobnější informace k jednotlivým lekcím najdete v příslušných sekcích třetí kapitoly.

Věříme, že pro Vás i Vaše studenty budou tyto materiály přínosné a že je využijete v praktické výuce.

S přáním radostného učení

Tým Oživení

2. O NÁS

Tuto příručku pro Vás připravila organizace Oživení, z.s. Jsme tým právníků a analytiků, který pracuje na tom, aby úřady a instituce v naší zemi fungovaly lépe. Bojujeme proti korupci ve všech formách a na všech úrovních. Zasadujeme se o otevřenost českých samospráv, radíme obcím i jednotlivým občanům a prosazujeme systémová protikorupční opatření a strategie.

Korupce má devastující účinek na celou společnost, na naši ekonomiku, životní prostředí i atmosféru mezi lidmi. Proto jsme partnerem všech, kteří usilují o větší transparentnost a odpovědnost.

Naše práce nás baví a naplňuje zároveň. Ke každému případu přistupujeme poctivě a empaticky s vědomím, že právo je jen jedním z mnoha nástrojů, kterým je možné pomáhat lidem. Během bezmála 30 let existence jsme nasbírali spoustu zkušeností a získali spojence ve veřejné správě. Díky tomu chápeme, jak fungují obecní a městské úřady, radnice i velké státní instituce, a můžeme tak sloužit jako pomyslný most mezi občany a státem. Pravidelně pořádáme semináře, poskytujeme bezplatné právní poradenství, zasazujeme se o zlepšení postavení oznamovatelů nekalého jednání a pomáháme každému, komu není lhostejné, v jaké zemi žije a jak se úřady této země chovají k vlastním občanům. Rádi inspirujeme studenty k tomu, aby vnímali svou roli v demokratické společnosti jako aktivní a nezastupitelnou.

3. VÝUKOVÉ MATERIÁLY

V této sekci najdete výukové materiály k celkem sedmi tematickým lekcím, a to konkrétně:

1. Fungování obcí
2. Demokracie v mobilu
3. Pojistky demokracie
4. Transparentnost politiky
5. Radniční zpravodaje
6. Co bychom měli změnit v naší obci
7. V kůži oznamovatele

Jednotlivé materiály jsou připraveny přímo k použití. Jedná se o soubor prakticky využitelných pomůcek, které je možné různě kombinovat, či využít výběr jen některých. Všechny jsou koncipovány tak, aby došlo k aktivnímu zapojení samotných studentů (například formou kvízů či tzv. rolových her).

Každá lekce obsahuje nejen samotné materiály pro studenty (včetně odkazu na stránky, kde si lze jednotlivé materiály rovněž stáhnout online), ale i podrobný návod pro pedagogy ve formě tzv. anotace s následujícími informacemi:

- Obecný popis
- Doporučený věk
- Cíle
- Délka trvání
- Seznam potřebných pomůcek
- Detailně popsany postup

Studenti díky těmto materiálům získají nové znalosti i kompetence. V ideálním případě rovněž dojde k nastartování kontinuálního procesu spojeného s jejich budoucí občanskou angažovaností. Materiály jsou díky podrobným popisům okamžitě využitelné bez potřeby další asistence, nicméně v případě dotazů se na nás neváhejte obrátit.

3.1 FUNGOVÁNÍ OBCÍ – KVÍZ

Foto: Dall-E, GenCraft

Rozlišit stát od samosprávy dělá problém dospělým, natožpak dětem. Kdo je za co zodpovědný, jaké mají politici odměny nebo co je uvolněný a neuvolněný zastupitel, k tomu všemu slouží tato lekce od Oživení, z.s. **Hravou formou pomocí 10 kvízových otázek objasní žákům základní pojmy a provede je fungováním obecní samosprávy, volebním systémem nebo volebním právem.**

Cíle:

Studenti:

- dokáží rozlišit typy vzdělávacích stupňů dle zodpovědné samosprávy ve státě (obecní, krajské, vysokoškolské), vysvětlí si pojem akademická svoboda;
- pochopí fungování obecní samosprávy na vysvětlení práce komunálních politiků a jejich odměňování;
- se dozvědí rozdíl mezi aktivním a pasivním volebním právem, poznají rozdíly v délkách volebních období.

Doporučený věk:

13+

Délka:

45 min (až 90 min, záleží, jak učitel bude chtít rozpoutat debatu s doplňujícími otázkami)

Pomůcky:

Projektor pro promítnutí kvízu a prezentace na začátku hodiny. Případně mobilní telefony žáků pro samostatné odpovědi na kvízové otázky.

Kompletní materiály k této lekci ke stažení zde

3.1.1

FUNGOVÁNÍ SAMOSPRÁVY – ANOTACE

Anotace:	10 kvízových otázek objasní žákům základní pojmy a provede je fungováním obecní samosprávy, volebním systémem a volebním právem.
Doporučený věk:	13+
Cíle:	Žáci: <ul style="list-style-type: none"> • dokáží rozlišit typy vzdělávacích stupňů dle zodpovědné samosprávy ve státě (obecní, krajské, vysokoškolské), vysvětlí si pojem akademická svoboda; • pochopí fungování obecní samosprávy na vysvětlení práce komunálních politiků a jejich odměňování; • se dozvědí rozdíl mezi aktivním a pasivním volebním právem, poznají rozdíly v délkách volebních období.
Délka:	45 min (až 90 min, záleží, jak učitel bude chtít rozpoutat debatu s doplňujícími otázkami).
Pomůcky:	Projektor pro promítnutí kvízu a prezentace na začátku hodiny. Případně mobilní telefony žáků pro samostatné odpovědi na kvízové otázky.
Postup:	KROK 1 (EVOKACE): <p>Na tabuli promítáme přiložený powerpoint se čtyřmi obrázky. Položíme žákům otázku: „O čem myslíte, že si dneska budeme povídat?“ (Zdůrazníme, že nás zajímají všechny nápady a nic není špatné.) Žáci mohou navrhnout různé legrační věci, podporujeme jejich invenci a navádíme je případně směrem k tomu, kdo je za věci v prezentaci zodpovědný. Na obrázcích je úhledná cyklostezka a dobře vybavená škola a jejich protiklady. O obojí se starají samosprávy. Na nich závisí, jak budou cyklostezky a školy vypadat. Dnes si budeme povídat o samosprávách.</p> KROK 2: (KVÍZ) <p>Dle času lze zvolit jen některé otázky - otázky se všechny vztahují k tématu samosprávy, ale nutně na sebe nenavazují. Žáci budou rozděleni do skupin. Učitel uspořádá soutěž na základě přiloženého kvízu. Třída se shodne na signálu, který zvolí pro správnou odpověď. Jakmile se skupina shodne na správné odpovědi, signálem dá učiteli vědět. Je-li skupina první a správně zodpoví otázku, dostává bod. Je vhodné přichystat pro nejlepší skupinu cenu. Učitel vysvětlí správné i nesprávné odpovědi a směřuje debatu k obci, ve které žáci žijí, případně ke škole, na které žáci studují. Ke každé otázce jsou v doprovodném materiálu doplňující otázky, které mohou rozvést debatu o důvodech, proč je v ČR nastaven daný aspekt daným způsobem. Žáci jsou motivováni k tomu, aby kladli otázky, zda by systém nemohl fungovat jinak a jaká pro a proti by změna přinesla.</p> KROK 3 (REFLEXE): <p>Na konec hodiny zařadíme reflexi, kde se žáci zamyslí, co se v dnešní hodině dozvěděli a k čemu to poslouží. Z nabídnutých otázek si lze vybrat jen jednu nebo můžete žákům nabídnout, ať si vyberou otázku, která jim přijde nejpodnětnější.</p> <p>Jakou nejdůležitější informaci jste si z dnešní hodiny odnesli? Jaká informace byla nejvíce překvapivá? Co vás na dnešní hodině bavilo a proč?</p>

3.1.2

FUNGOVÁNÍ SAMOSPRÁVY – PRO UČITELE KVÍZ + ODPOVĚDI + DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY

1. otázka:

Kdo je zřizovatelem středních škol v ČR?

- a. Kraje
- b. Obce**
- c. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Vysvětlení odpovědi:

- a. Zřizovateli středních škol jsou kraje. Vybírají např. ředitele střední školy.
- b. Obce mají na starosti základní a mateřské školy a rovněž vybírají jejich ředitele.**
- c. Ministerstvo školství má na starosti vysoké školy. Ovšem nevybírá jejich vedení. Je projevem tzv. „akademické svobody“, že si vysoké školy volí svá vedení samy prostřednictvím akademických senátů.

Doplňující otázky:

Komu patří židle, na které žáci sedí?

Kdo určuje, co se má učit na ZŠ, SŠ a VŠ? (Obsah učiva ZŠ a SŠ má z velké části na starosti právě ministerstvo. Jinými slovy – stát zasahuje do toho, co se učí na ZŠ a SŠ. Naopak do učiva na VŠ zasahovat přímo nemůže, což je dalším projevem akademické svobody.)

Co to je akademická svoboda?

Mají akademickou svobodu i v jiných státech?

Je správné, že stát určuje učivo na ZŠ/SŠ?

Myslíte, že se např. v dějepise v ČR učíte totéž, co vaši vrstevníci v jiných zemích?

2. otázka:

Olomouc má v čele primátora, a ne starostu, protože:

- a. má více jak 100 000 obyvatel
- b. je statutárním městem**
- c. je krajským městem

Vysvětlení odpovědi:

- a. Hranice 100 000 obyvatel nemá na organizaci města žádný vliv.
- b. Statutární města jsou ta, která mají možnost sama sebe rozdělit na městské části nebo obvody. Tuto možnost využilo do r. 2022 pouze 7 z 27 statutárních měst. Po rozdělení mají městské části či obvody své „malé radnice“, které vedou starostové městských částí/obvodů. Např. Brno má svou radnici statutárního města Brna a zároveň 29 městských částí s jejich radnicemi. A zatímco „Velké Brno“ má v čele primátora, městské části mají v čele starosty. Hlavní město Praha má systém podobný, jen má samostatný zákon o hlavním městě Praze (neoznačuje se tedy jako statutární město, byť funguje obdobně).**
- c. Krajské město je pouze lidový termín označující města, kde sídlí krajské úřady.

Doplňující otázky:

Jaká máme krajská města v ČR?

Která jsou nejlidnatější města v ČR po Praze?

(Aktuální počty obyvatel obcí vydává statistický úřad zde: <https://csu.gov.cz/produkty/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112023>, srov. i zde: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_m%C4%9Bst_v_%C4%8Cesku_podle_po%C4%8Dtu_obyvatel)

3. otázka:

Starosty a primátory si v ČR volí:

- a. Obecní zastupitelstvo**
- b. Rada obce
- c. Občané v přímé volbě

Vysvětlení odpovědi:

- a. Zastupitelstvo je nejdůležitější orgán obce. Od něj se odvozují ostatní samosprávné orgány obce – rada obce nebo starosta/primátor. Zastupitelstvo např. schvaluje rozpočet, územní plán, obecně závazné vyhlášky (např. o nočním klidu, poplatcích za parkování, za psa apod.).
- b. Rada obce je volena nepřímo zastupitelstvem. Je tedy odvozeným orgánem od zastupitelstva. Je složena ze zástupců většiny v zastupitelstvu, které říkáme koalice. Hlas každého radního má stejnou váhu, a to včetně starosty/primátora. Rada obce se nevolí v obcích, ve kterých má zastupitelstvo méně než 15 členů. Radu musí mít povinně obce od 10.000 obyvatel, neboť musí mít alespoň 15členné zastupitelstvo.
- c. V ČR neexistuje přímá volba starostů. Tu mají např. na Slovensku nebo ve většině spolkových zemí v Rakousku a v Německu. Občané tak volí pouze zastupitele. „Kandidát na starostu/primátora“ je pouze lidové označení zpravidla toho, kdo stojí v čele volební kandidátky.

Doplňující otázky:

Obecní orgány: zastupitelstvo, rada, starosta (primátor) mají svůj ekvivalent na celostátní úrovni. Jaké orgány mohou sloužit jako ekvivalenty?

Zastupitelstvo = poslanecká sněmovna,
rada obce = vláda,
starosta (primátor) = premiér
zastupitelé = poslanci,
členové rady/radní = členové vlády/ministři.

Preferovali byste přímou volbu starostů/primátorů? Jaká jsou pro a proti přímé volbě?

4. otázka:**Jaký je rozdíl mezi uvolněným a neuvolněným zastupitelem?**

- a. Uvolněný zastupitel není v čele žádného odboru obecního úřadu
- b. Uvolněný zastupitel se vzdal funkce před koncem mandátu
- c. Uvolněný zastupitel pracuje pro obec na plný úvazek

Vysvětlení odpovědi:

- a. Odbory obecního úřadu (magistrátu u statutárních měst) řídí vedoucí odborů, kteří nejsou politiky, ale úředníky (např. stavební odbor, matrika, odbor životního prostředí apod.).
- b. Pokud se zastupitel vzdá mandátu, na jeho místo nastupuje náhradník, který skončil ve volbách za ním. Rezignace na funkci je dobrovolný úkon. Zastupitel nemůže být nedobrovolně z funkce uvolněn.
- c. Správně. Uvolněný zastupitel je dlouhodobě uvolněn tzv. pro výkon veřejné funkce. Pokud je tedy zaměstnán, přerušuje se jeho zaměstnanecký poměr po dobu výkonu uvolněné funkce a „chodí na radnici jako do práce“. Naopak neuvolněný zastupitel vykonává svou zastupitelskou funkci vedle svého zaměstnání, a politiku tak dělá „jako volnočasovou aktivitu“.

Doplňující otázky:

Kolik uvolněných zastupitelů řídí vaši obec? (Zpravidla je uvolněných zastupitelů dramatická menšina ve srovnání s počtem neuvolněných. Např. 7 ze 45 v případě Olomouce ve volebním období od r. 2022. Počet uvolněných zastupitelů schvaluje zastupitelstvo. Počty se tedy mohou měnit, a to zpravidla po volbách.)

Mysleli jste si, že všichni politici mají politiku jako zaměstnání?

5. otázka:**Jakou hrubou měsíční odměnu pobírá primátor města Olomouce?**

- a. 78,695 Kč
- b. 127,862 Kč
- c. 168,785 Kč

Vysvětlení odpovědi:

- a. Tuto odměnu pobírá uvolněný starosta obce s počtem obyvatel od 1001 do 3000, což je interval, do kterého spadají obce s průměrným počtem obyvatel v ČR, tj. 1688. (Mimořádně mediánem mezi obcemi je 440 obyvatel, což znamená, že máme velmi mnoho velmi malých obcí, čímž jsme ve světě výjimeční.)
- b. Takovou odměnu pobírá uvolněný primátor statutárního města nebo starosta městské části/obvodu od 100 001 do 200 000 obyvatel, (tedy k roku 2024 i Olomouc).
- c. Takovou odměnu pobírá primátor hlavního města Prahy, který má zároveň nejvyšší odměnu ze všech komunálních politiků v ČR.

Odměny se vypočítávají na základě tzv. Základny pro výpočet odměn členů zastupitelstev, jejíž výši nově určuje Ministerstvo vnitra svým sdělením, které se publikuje ve sbírce zákonů (Pro rok 2025 zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-295>). Tato základna se vynásobí koeficientem v tabulce, kterou nalezneme v příloze č. 1 zákona o obcích zde. Odměny jsou tedy tabulkové a závisí na počtu obyvatel, významu funkce a na tom, zda je zastupitel pro výkon funkce uvolněn, či nikoli. V tabulce si žáci mohou snadno najít svou obec a odměnu, kterou pobírají jejich volení zástupci.

Doplňující otázky:

Je správné mít odměnu za politickou funkci?
Co kdyby byly politické funkce bez odměn – pouze jako čestné funkce? Mělo by to nějaké důsledky? (Např. v politice by byli jen lidé, kteří ji „nedělají pro peníze“, museli by být ale dostatečně zámožní, aby si to mohli dovolit. Chudší/nezajištění lidé by z politiky patrně vymizeli. Kdo by pak zastupoval názory chudších vrstev?)

6. otázka:**Jakou měsíční odměnu pobírá řadový zastupitel Olomouce?**

- a. 3,820 Kč
- b. 14,157 Kč
- c. 32,628 Kč

Vysvětlení odpovědi:

- a. Řadový zastupitel (lid.) není pro výkon své funkce uvolněn. Vedle této odměny smí pobírat i odměny za členství v komisích, výborech či z orgánů obecních společností.
- b. To je maximální odměna neuvolněného člena rady v obci s počtem obyvatel od 50.001 do 100.000.
- c. To je maximální odměna neuvolněného starosty obce do 300 obyvatel (takových je v ČR k 1. 1. 2022 celkem 2257).

Viz vysvětlení u otázky číslo 5.

Po vynásobení základny pro výpočet odměn členů zastupitelstev (pro rok 2025 je základna 44 943) a koeficientu ze sloupce 10 tabulky (neuvolnění zastupitelé bez dalších funkcí) v příloze č. 1 zákona o obcích (koeficient pro město od 100 tisíc do 200 tisíc obyvatel je 0,085) vyjde výsledek cca 3 820 Kč.

Doplňující otázky:

Je odměna řadového zastupitele adekvátní?
Měla by se odvíjet aktivita zastupitelů od odměny, kterou pobírají?

7. otázka:**Jaká je minimální věková hranice pro zvolení starostou/primátorem?**

- a. 18 let
- b. 26 let
- c. 40 let

Vysvětlení odpovědi:

- a. 18 let je věková hranice pro tzv. pasivní volební právo (tj. právo být volen) u voleb do zastupitelstev obcí a krajů.
- b. 26 let není žádná věková hranice, která by souvisela s volbami.
- c. Od 40 let může být člověk zvolen do Senátu ČR a do funkce prezidenta ČR.

Doplňující otázky:

Jaký je rozdíl mezi aktivním a pasivním volebním právem?
Které znáte volby v ČR? A jaká je u nich hranice aktivního a pasivního volebního práva?
(K typům voleb viz tabulku na konci.)
Měla by se hranice aktivního volebního práva snížit/zvýšit? Jaké by to mělo ne/výhody?
Změnily by se programy politických stran? (Např. v Rakousku mohou od roku 2007 volit občané ve všech volbách již od 16 let. V Německu je věk aktivního volebního práva 16 i 18 let, a to v závislosti na spolkové zemi.)

8. otázka:**Jak je dlouhé volební období zastupitelů obcí?**

- a. 4 roky jako u poslanců
- b. 5 let jako u prezidenta
- c. 6 let jako u senátorů

Vysvětlení odpovědi:

- a. 4 roky trvá volební období zastupitelů obcí a krajů.
- b. 5 let trvá volební období prezidenta a poslanců Evropského parlamentu.
- c. 6 let trvá volební období senátorů, přičemž se po dvou letech obmění vždy 1/3 Senátu.

Doplňující otázky:

Mělo by být volební období zastupitelů obcí delší než 4 roky? Jaké ne/výhody by mělo delší volební období? (Na Slovensku trvá 4 roky, v Rakousku dle spolkových zemí – někde 5, jinde 6 let, v Německu dle spolkových zemí 4–6 let, v Polsku 4 roky)

Prezident nemůže být zvolen více než 2x po sobě. U ostatních voleb takové omezení není. K čemu takové omezení slouží a mělo by se zavést i u jiných voleb?

9. otázka:**Kolik hlasů má volič v komunálních volbách?**

- a. Pouze jeden pro jednu volební stranu
- b. Vždy dva (jeden pro starostu/primátora, druhý pro volební stranu)
- c. Tolik hlasů, kolik je členů zastupitelstva obce

Vysvětlení odpovědi:

- a. Jeden hlas má volič ve všech ostatních volbách v ČR. Při některých volbách lze uplatnit tzv. preferenční hlasy, kterými volič ovlivňuje pořadí kandidátů jedné kandidátní listiny.
- b. V ČR není uzákoněna přímá volba starostů, tudíž se volí pouze do zastupitelstev.
- c. Správně. Minimální počet zastupitelů v obci je 5, naopak Zastupitelstvo hl. m. Prahy má 65 členů. Ve volbách do obecních zastupitelstev tak mají voliči min. 5 a max. 65 hlasů, podle toho, kde mají trvalý pobyt. Zvláštností komunálních voleb je, že hlasy může volič dávat různým politickým kandidátkám. Má to sloužit tomu, aby voliči měli možnost podpořit konkrétní jména na úkor politických stran. Tento systém se nazývá panašování. Simulátor volebního lístku a sčítání je např. zde: <https://volby.rovnou.cz/>

Doplňující otázky:

K čemu může taková složitost v praxi vést?
Volební systém do komunálních voleb je poměrně složitý, viz např. video popisující 3 způsoby úpravy volebního lístku: <https://youtu.be/VXu4W6zmn4>

10. otázka:**Veškeré volby v ČR se konají**

- a. v pátek 14 - 22h a v sobotu 8 - 14h
- b. v sobotu 8 - 20h
- c. v sobotu a neděli 8 - 18h

Vysvětlení odpovědi:

- a. Veškeré volby v ČR se opravdu konají v těchto termínech. Mezi páteční 22. hodinou a sobotní 8. hodinou jsou volební místnosti zavřené. Často se volí ve školách, kulturních domech, obecních úřadech. Místnosti nemají žádná speciální bezpečnostní opatření.
- b. V takových časech se v ČR volby nekonají.
- c. V takových časech se v ČR volby nekonají.

Doplňující otázky:

Jaké jsou ne/výhody voleb konaných ve dvou dnech?

Proč se zvažuje změna volebních zákonů tak, aby se volilo vždy jen v jeden den?

Statistiky ke komunálním volbám 2018 (zdroj: <https://www.volby.cz/>):

Ve volbách kandidovalo celkem 195 607 kandidátů. Tzn., že méně než každý 50. Čech nad 18 let „šel do politiky“, neboť kandidoval.

Celkově je v ČR téměř 60.000 zvolených zastupitelů, tj. zhruba každý 150. Čech nad 18 let je aktivním politikem či má funkci ve voleném politickém orgánu.

V ČR je celkem 6258 obcí (což je v EU unikát). V 1778 (tj. téměř v jedné třetině ze všech obcí) byla zaregistrována jen jedna kandidátní listina, tzn., že voliči měli na výběr pouze jedinou možnost.

Průměrný věk kandidátů byl 48 let, dvěma nejstarším kandidátům bylo shodně 96 let. Zhruba třetinu kandidátů i zastupitelů tvořily ženy.

Stručný přehled volebního práva v ČR (zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Volebn%C3%AD_pr%C3%A1vo_v_%C4%8Cesku)

Volená instituce	Právo aktivní	Právo pasivní	Délka volebního období	První volby v ČR	Počet rozdělovaných mandátů	Volební systém
Poslanecká sněmovna PČR	18	21	4 roky	1992 (ČNR)	200	poněmý
Senát PČR	18	40	6 let (v Senátu se volí každé 2 roky)	1996	81 (každé 2 roky 5 Senátu – 5 27 mandátů)	většinový
Zastupitelstvo kraje	18	18	4 roky	2000	675 (Počet zastupitelů v každém kraji v ČR)	poněmý
Zastupitelstvo obce	18	18	4 roky	1994	62178 (Počet zastupitelů v každé obci v ČR)	poněmý
Prezident	18	40	5 let	1993	1	většinový (od 2013)
Evropský parlament	18	21	5 let	2004	21 (Počet poslanců EP za ČR. Celkový počet poslanců EP je 765.)	poněmý

3.1.3

FUNGOVÁNÍ SAMOSPRÁVY – PRO ŽÁKY KVÍZ BEZ ODPOVĚDÍ K TISKU

- 1. otázka:** **Kdo je zřizovatelem středních škol v ČR?**
- Kraje
  - Obce
  - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- 2. otázka:** **Olomouc má v čele primátora, a ne starostu, protože:**
- má více jak 100,000 obyvatel
  - je statutárním městem
  - je krajským městem
- 3. otázka:** **Starosty a primátory si v ČR volí:**
- Obecní zastupitelstvo
  - Rada obce
  - Občané v přímé volbě
- 4. otázka:** **Jaký je rozdíl mezi uvolněným a neuvolněným zastupitelem?**
- Uvolněný zastupitel není v čele žádného odboru obecního úřadu
  - Uvolněný zastupitel se vzdal funkce před koncem mandátu
  - Uvolněný zastupitel pracuje pro obec na plný úvazek
- 5. otázka:** **Jakou hrubou měsíční odměnu pobírá primátor města Olomouce?**
- 78,695 Kč
  - 127,862 Kč
  - 168,785 Kč
- 6. otázka:** **Jakou měsíční odměnu pobírá řadový zastupitel Olomouce?**
- 3,820 Kč
  - 14,157 Kč
  - 32,628 Kč
- 7. otázka:** **Jaká je minimální věková hranice pro zvolení starostou/primátorem?**
- 18 let
  - 26 let
  - 40 let
- 8. otázka:** **Jak je dlouhé volební období zastupitelů obcí?**
- 4 roky jako u poslanců
  - 5 let jako u prezidenta
  - 6 let jako u senátorů
- 9. otázka:** **Kolik hlasů má volič v komunálních volbách?**
- Pouze jeden pro jednu volební stranu
  - Vždy dva (jeden pro starostu/primátora, druhý pro volební stranu)
  - Tolik hlasů, kolik je členů zastupitelstva obce
- 10. otázka:** **Veškeré volby v ČR se konají**
- v pátek 14 - 22h a v sobotu 8 - 14h
  - v sobotu 8 - 20h
  - v sobotu a neděli 8 - 18h

3.1.4

FUNGOVÁNÍ SAMOSPRÁVY - OBRÁZEK PRO EVOKACI

Foto:Dall-E, GenCraft

3.2 DEMOKRACIE V MOBILU

Mobil má každý. A i mobilu lze využít pro budování důvěry ve stát. **Náš stát už nyní publikuje značné množství informací ve formě, která je i žákům snadno dostupná v mobilech.** Stačí vědět, kde hledat.

V této hodině si žáci zahrají na marketingové specialisty vývojářské firmy. **Dostanou za úkol seznámit se a pochopit výhody a potřebu pro veřejnost jedné z veřejně dostupných webových aplikací.** Následně budou mít za úkol „prodat“ ostatním skupinám a přesvědčit je, že zrovna jejich webová aplikace je ta nejlepší. Bez jakéhokoli instalování a tablů lze např. nahlížet do katastru nebo do obchodního rejstříku.

Cíle:

Studenti:

- se přesvědčí o tom, kolik informací je dostupných bezplatně na webu z oficiálních zdrojů a proč;
- prohlédnou si veřejné rejstříky – katastr nemovitostí, obchodní rejstřík;
- prohlédnou si neziskové projekty, které přispívají k větší dostupnosti veřejných dat;
- procvičí svoje komunikační a argumentační dovednosti.

Doporučený věk:

15+

Délka:

45 min

Pomůcky:

Projektor, mobilní telefony žáků.

[Kompletní materiály k této lekci ke stažení zde](#)

3.2.1

DEMOKRACIE V MOBILU – ANOTACE

Anotace:	Žáci v první fázi hodiny pracují ve skupinkách, prozkoumávají užitečné mobilní aplikace a zjišťují, jaké informace lze o našem státě snadno získat z otevřených zdrojů. V druhé fázi hodiny se žáci musí pokusit prodat ostatním skupinkám svou aplikaci – musí obhájit její využitelnost na základě připravené prezentace.
Doporučený věk:	15+
Cíle:	Žáci: <ul style="list-style-type: none"> • se přesvědčí o tom, kolik informací je dostupných bezplatně na webu z oficiálních zdrojů a proč; • prohlédnou si veřejné rejstříky – katastr nemovitostí, obchodní rejstřík; • prohlédnou si neziskové projekty, které přispívají k větší dostupnosti veřejných dat; • procvičí svoje komunikační a argumentační dovednosti.
Délka:	45 min.
Pomůcky:	projektor, mobilní telefony žáků
Postup:	KROK 1 – Evokace (5 minut) Hodinu zahájíme tím, že na tabuli napíšeme/promítneme citát: Ve vědění je moc (Francis Bacon). Jak tomu žáci rozumějí? KROK 2 – Skupinová práce (10–15 minut) Oznámíme žákům, že v této hodině budeme zjišťovat důležité informace/vědomosti o našem státě, které nám umožní např. kontrolovat politiky. Rozdělíme žáky do skupinek po 4–6 a každé skupince přidělíme jednu aplikaci/stránku. Žáci mohou používat svoje mobilní telefony / školní tablety, aby zjistili o své aplikaci / stránce dané informace (viz níže). Informace si skupinka zaznamenává na papír, protože je bude později potřebovat pro prezentaci.
Skupina č. 1:	Katastr nemovitostí: Žáci dostanou za úkol seznámit se s fungováním stránky https://ikatastr.cz/ . Zjistí, jaké informace se ze stránky dozvědí. A jaké to má podle nich pro ně jako občany výhody. Proč je daná stránka důležitá z pohledu transparentnosti? Kdyby si žáci nevěděli rady, můžeme jim navrhnout následující úkol: Žáci dostanou za úkol zjistit, kdo vlastní nemovitost nebo pozemek, kde se nachází jejich oblíbené místo (kavárna, sportovní areál apod.).
Skupina č. 2:	Obchodní rejstřík: Žáci dostanou za úkol seznámit se s fungováním stránky https://or.justice.cz/ . Zjistí, jaké informace se ze stránky dozvědí. A jaké to má podle nich pro ně jako občany výhody. Proč je daná stránka důležitá z pohledu transparentnosti? Kdyby si žáci nevěděli rady, můžeme jim navrhnout následující úkol: Žáci mají zjistit, kdo je provozovatelem jejich oblíbeného podniku. Pokusí se dozvědět co nejvíce detailů (např. jména, adresy, data narození, data zápisů do rejstříků, již neplatné údaje apod.).

Skupina č. 3:

Info pro všechny

Žáci dostanou za úkol seznámit se s fungováním stránky <https://www.infoprovsechny.cz/>. Zjistí, jaké informace se ze stránky dozvědí. A jaké to má podle nich pro ně jako občany výhody. Proč je daná stránka důležitá z pohledu transparentnosti?

Skupina č. 4:

Platy úředníků

Žáci dostanou za úkol seznámit se s fungováním stránky <https://platyuredniku.cz/>. Zjistí, jaké informace se ze stránky dozvědí. A jaké to má podle nich pro ně jako občany výhody. Proč je daná stránka důležitá z pohledu transparentnosti?

Kdyby si žáci nevěděli rady, můžeme jim navrhnout následující úkol:

Učitel se zeptá žáků, zda by měli být platy úředníků a politiků placených z veřejných prostředků rovněž veřejnosti dostupné. Vyzve žáky, aby hledali PRO a PROTI. Žáci vyhledají odměny politiků na stránce a zamyslí se, zda jsou tyto odměny adekvátní.

Skupina č. 5:

Hlídač státu

Žáci dostanou za úkol seznámit se s fungováním stránky <https://www.hlidacstatu.cz/>. Zjistí, jaké informace se ze stránky dozví. A jaké to má podle nich pro ně jako občany výhody. Proč je daná stránka důležitá z pohledu transparentnosti?

Kdyby si žáci nevěděli rady, můžeme jim navrhnout následující úkol:

Učitel vyzve žáky, aby našli poslední smlouvu, kterou jejich škola uzavřela.

(Pozn.: vhodné pro střední školy, které zřizují kraje. U ZŠ v menších obcích je možné, že škola a obec kvůli malé velikosti nemusí své smlouvy uveřejňovat v registru smluv.)

KROK 3 – PREZENTACE (20 minut):

Každá skupina se vtělí do vývojářů webových stránek, aplikací a marketingových expertů. Mají za úkol „prodat“ ostatním skupinám svou aplikaci/stránku, s níž právě pracovali. Připraví si prezentaci na 2–3 minuty.

Kritéria prezentace:

- vysvětlíte, k čemu aplikace/stránka slouží a co se na ní dá najít;
- vysvětlíte, proč by měla aplikace/stránka ostatní zajímat;
- každý žák ze skupinky musí promluvit;
- použijte obrazový materiál (nakreslete/promítněte něco na tabuli).

KROK 4 – REFLEXE (5 minut):

Vhodné dotazy pro vyvolání diskuze pro reflexi:

- Překvapilo vás, kolik informací je veřejně dostupných bez složitých procedur?
- Proč jsou zveřejněné údaje důležité a v čem by nastal problém, pokud by zveřejněné nebyly?
- Mají politici povinnost odpovídat na dotazy veřejnosti? Komu se politici zodpovídají?
- Co dalšího si z hodiny odnášíte?

3.2.2

DEMOKRACIE V MOBILU – PRO UČITELE

Katastr nemovitostí

Online databáze umožňuje získávat vybrané údaje o parcelách, stavbách, bytových a nebytových jednotkách. Zjistíte zde například informace o stavu řízení pro účely zápisu vlastnických a jiných práv k nemovitostem. To znamená, že pokud někdo prodává nebo daruje (převádí vlastnictví) dům jiné osobě, dozvíte se, v jaké fázi se tento proces právě nachází. Najdete také informace o tom, zda pozemek, který plánujete koupit, není takzvaně zatížen jiným než vlastnickým právem. Může se totiž stát, že má váš budoucí soused právo honit dobytek přes vaši budoucí zahrádku. Protože je tato informace veřejně dostupná, nemusí vám ji nikdo při prodeji sdělovat.

Odkaz:

Oficiální portál: <https://nahlizenidokn.cuzk.cz/>

Pro mobilní verzi je ideální <https://ikatastr.cz/>

Obchodní rejstřík

Do obchodního rejstříku se zapisují informace o podnikatelích, ale pouze o obchodních společnostech (firmách) a těch fyzických osobách, které vydělávají více než 120 milionů ročně. Mezi základní údaje patří firma (tj. název podnikatele/právnícké osoby), sídlo, předmět podnikání (v kterém oboru podniká).

Do obchodního rejstříku vkládá obchodní společnost také společenskou smlouvu, kterou je společnost založena. Ve společenské smlouvě nalezneme například jména „jednatelů“, kteří mají na starost klasický chod (day-to-day business) společnosti, a jména „společníků“, kteří společnost de facto vlastní. Uvedeno je také, kolikaprocentní či v jakém poměru procent mají tito společníci na společnosti.

Oficiální portál: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

Živnostenský rejstřík

V živnostenském rejstříku jsou údaje o podnikajících fyzických a právníckých osobách, které vlastní nebo vlastnily živnostenské oprávnění. Jsou zde údaje nejen o tuzemských osobách, ale také o zahraničních osobách podnikajících na území ČR.

V rejstříku jsou veřejně dohledatelné údaje o jednotlivých subjektech (živnostnících), zejména jméno, příjmení resp. název, datum narození, identifikační číslo osoby, adresa sídla a dále také údaje o jednotlivých živnostenských oprávněních (předmět podnikání, datum vzniku oprávnění, sídlo provozovny, překážky provozování živnosti).

Oficiální portál: <https://www.rzp.cz/portal/cs/>

Zákon o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (lidově „stošestka“, je stěžejním instrumentem veřejnosti, jak může kontrolovat veřejné instituce. Díky zákonu je možné podat tzv. žádost o informace na jednotlivé veřejné instituce (od ministerstev až po nejmenší obec v ČR). Na základě žádosti vám musí veřejná instituce do 15 dnů odpovědět. Pokud neodpoví, zákon popisuje postup, jak se informací domoci.

Novináři nebo neziskové organizace se právě díky tomuto zákonu dostanou i k informacím, které veřejné instituce nechtějí zveřejňovat. Zákon je tak stěžejním nástrojem veřejné kontroly.

Pro podání žádosti lze použít např. webový nástroj: <https://www.infoprovsechny.cz/>

Registr smluv

Povinnost uveřejňovat smlouvy v registru smluv se tedy netýká obcí I. a II. typu (s pověřeným obecním úřadem), takže smlouvy těchto obcí nenajdete ani v Hlídači státu.

Povinnost zveřejňovat uzavírané smlouvy s plněním nad 50 tis. Kč bez DPH v registru smluv mají státní a veřejnoprávní instituce, územně samosprávné celky (obce III. typu a kraje), státní podniky a právnické osoby vlastněné alespoň z části státem nebo obcí.

Ve veřejné databázi lze pak vyhledávat buď přímo v registru smluv <https://smlouvy.gov.cz/>, nebo o něco pohodlněji v Hlídači státu, který obsahuje mimo jiné veškeré informace právě z registru smluv.

Hlídač státu

Hlídač je soukromá bezplatná aplikace pro kontrolu smluv, státních institucí, firem a politiků. Na jednom místě zde naleznete data z mnoha zveřejněných databází. Stěžejní jsou tu data z registru smluv, tedy smlouvy, v nichž alespoň jednou smluvní stranou je státní instituce. Dále jsou zde informace o veřejných zakázkách, dotacích, sponzorech politických stran nebo o skutečných majitelích právnických osob.

Počet databází je 40+ a postupně roste. Odkaz: <https://www.hlidacstatu.cz/>

Stručný návod k hledání v databázi naleznete zde: <https://texty.hlidacstatu.cz/hlidac-statu-jak-ho-pouzivat/>

Platy úředníků/politiků

V internetové databázi naleznete také platy státních úředníků. Pojmem státní úředníci zde myslíme zaměstnance Kanceláře prezidenta republiky, ministerstev, nejvyšších justičních orgánů (např. Nejvyšší soud, Ústavní soud, Nejvyšší státní zastupitelství) a dalších státem zřízených institucí (například Česká národní banka). Protože se tento portál věnuje pouze celostátním úřadům/institucím, neuvádějí se zde platy úředníků obecních a krajských úřadů, obecní policie apod.

Portál vznikl jako soukromá iniciativa a ke zjištění odměn jednotlivých úředníků nebo politiků využívá žádosti podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Na webu je též vidět, které instituce odmítly odměny svých představitelů zveřejnit.

Odkaz: <https://platyuredniku.cz/instituce>

3.3

POJISTKY DEMOKRACIE

Karl Popper řekl: „Vlády by se měly soustředit spíše na snižování utrpení než na to, aby se pokoušely vykonat co nejvyšší dobro.“

Podstatou **demokracie je její samoopravná schopnost. Už když jdeme k volbám, víme, že si nevybíráme ani dokonalou stranu, ani dokonalé kandidáty, protože za pár let půjdeme k volbám znovu, abychom provedli nový výběr. Zdánlivá slabost demokracie je zároveň její největší výhodou.**

Cíle:

Studenti:

- budou pomocí videa a citátů zjišťovat, jaké jsou výhody a nevýhody demokracie;
- pochopí, že demokracie je z podstaty nedokonalá;
- pochopí, jakou důležitost mají pravidelné volby, délka volebního období, média, soudní systém pro zachování demokracie.

Doporučený věk:

15+

Délka:

45 min

Pomůcky:

Projektor, mobilní telefony žáků, nastříhané citáty z pracovního listu.

[Kompletní materiály k této lekci ke stažení zde](#)

3.3.1

POJISTKY DEMOKRACIE – ANOTACE KURZU

Anotace:

Pomocí krátkých citátů známých osobností žáci proniknou do podstaty demokracie a pochopí, že demokracie je neustálé učení z chyb. Společnou debatou vydefinují pojistky demokracie.

Doporučený věk:

15+

Cíle:**Žáci:**

- budou pomocí videa a citátů zjišťovat, jaké jsou výhody a nevýhody demokracie;
- pochopí, že demokracie je z podstaty nedokonalá;
- pochopí, jakou důležitost mají pravidelné volby, délka volebního období, média, soudní systém pro zachování demokracie.

Délka:

45 min.

Pomůcky:

projektor, mobilní telefony žáků, nastříhané citáty z pracovního listu

Postup:**Část 1.** (5 minut)

Učitel žákům pustí video „Pojišťovna demokracie“: <https://youtu.be/xsEe3UNq5T8>

Vyzve žáky k reflexi videa pomocí otázek:

- Koho symbolizují jednotlivé postavy ve videu?
- Co se myslí větou „Pojištěný to máte“?

Část 2. (10-15 minut)

Žáci brainstormují odpovědi na otázky: Jak se lze pojistit proti špatným politikům? Jaké jsou pojistky demokracie? Učitel/ka zapisuje odpovědi. Když žáci na některé z pojistek nepřijdou, zkusíme je navést dalšími otázkami.

(Např. K čemu je dobré, když politici informují o svém majetku? Jak toto nazýváme? Ano, transparentnost ... Proč je nutné mít nezávislá média a soudy? Pokud jsou média a soudy v područí vlády, kdo kontroluje vládu?)

Část 3. (20-25 minut)

Učitel rozdělí třídu do 6 skupin (po 4-5 žácích) a každé skupině přidělí jeden citát. Skupina dostane 10 minut k tomu, aby si citát prodiskutovala a připravila krátkou prezentaci (1-2 minuty) o tom, v čem je podstata citátu a jaká pojistka pro demokracii z citátu plyne. Podmínkou pro prezentaci je, že musí promluvit každý člen skupiny. Ostatní skupiny poslouchají a mají za úkol si buď připravit otázku, nebo ocenit 1 důležitou myšlenku, která v prezentaci zazněla.

Závěr / reflexe:

Žáci/Učitel shrnou pojistky demokracie, které v průběhu hodiny zazněly. Žákům lze položit reflektivní otázku:

„Která pojistka demokracie podle vás v naší zemi funguje dobře a která špatně?“

Na závěr, pokud ještě zbyde čas, učitel žákům může ukázat žebříčky měřící úroveň demokracie ve světě a upozornit na pozici, kterou obsazuje ČR.

- Economist Intelligence Unit: Democracy index 2021
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Index_demokracie
- Freedom house:
- <https://freedomhouse.org/country/czech-republic/nations-transit/2021>

3.3.2

POJISTKY DEMOKRACIE – INFORMAČNÍ LIST PRO UČITELE

1.část:

Video: Pojišťovna Demokracie

<https://youtu.be/xsEe3UNq5T8>

Koho symbolizují jednotlivé postavy ve videu?

Nespokojená občanka

Volička si stěžuje na politika, který nevykonává svou funkci podle jejích představ. Symbolizuje tu část společnosti, která si může myslet, že chodit k volbám může stačit k funkční demokracii.

Zaseklý politik

Politik je podle analýzy zařízení Dekoruptor závadný, neboť má střety zájmů, je „podmazaný“ a „jeho vývody odsávají úplně jinam“. Jinými slovy, zneužívá svou funkci k vlastnímu obohacení a neplní roli, pro kterou mu občané ve volbách dali důvěru.

Majitel servisu

Symbolizuje občanskou společnost, média, policii a justici - ty, kteří v demokracii dohlíží na to, aby se dodržovala pravidla.

Jak se lze pojistit proti špatným politikům?

Pojištění je ve videu metaforou pro fungující občanskou společnost, která se skládá z aktivních občanů, z funkčních politických stran, ze spolků, které hlídají dodržování veřejného zájmu - tzv. watchdogové organizace, z nezávislých médií, které odhalují případné chyby a selhání politiků.

2.část:

Pojistky Demokracie

Některé pojistky demokracie, které by měly v debatě zaznít:

volební systém - pravidelné a spravedlivé volby

Demokracie je i „vláda na čas“, který je dopředu jasně definován. Navíc žádná zvolená strana, politik nebo aktuální koalice si nemohou být jisti, že je v příštích volbách někdo nevystřídá. Volby musí být férové jak důvěryhodným systémem sčítání hlasů (srov. problematiku podryvání důvěry ve výsledky voleb např. v USA), tak i férovými pravidly předvolební kampaně. Kandidáti ve volbách musí mít zaručené právo na volební kandidaturu za (ideálně) stejných podmínek jako (především) ti, kteří jsou aktuálně u moci.

nezávislé soudnictví + fungující instituce

Demokracie je i „vláda většiny za stálého dodržování práv menšin“.

V demokratické společnosti se většiny ve společnosti mohou v čase různě měnit. Každý je členem některé většiny i menšiny zároveň. Např. studenti jsou menšinou ve společnosti oproti zbytku dospělých; člen sexuální menšiny může být zároveň součástí etnické i náboženské většiny. Čím je společnost více pluralitní, tím více má dílčích menšin.

Na práva menšin musí dohlížet fungující justice, aby menšinu nemohla většina utiskovat.

transparentnost veřejných institucí + přístup občanů k informacím

Bez možnosti dostat se k informacím o fungování státu a kriticky je zhodnotit zaručena veřejná kontrola. Právo veřejnosti (např. novinářů) na informace je nutná podmínka k tomu, aby byly instituce a politici odpovědní veřejnosti, která je takto může kontrolovat.

Odmítání poskytování informací veřejnosti vede k nedůvěře a rozšiřuje možnosti pro korupci a jiná zneužití moci.

občanská společnost

Občanská společnost je souhrnný název pro aktivní občany, kteří se mohou a chtějí veřejně (politicky) angažovat, zakládají spolky, prosazují (lobují) za své zájmy a využívají svá politická a občanská práva daná ústavou a listinou základních práv a svobod - např. právo shromažďovací, pokud chtějí společně (např. demonstrací) vyjádřit nesouhlas, nebo právo sdružovací, pokud chtějí založit zájmový spolek (např. pro ochranu konkrétní památky) či politickou stranu.

nezávislá média (hlídací psi demokracie)

Pro informování veřejnosti a kontrolu veřejných (ale i soukromých) institucí jsou zásadním prostředníkem pro veřejnost média. Ve fungující demokracii existuje dostatečná pluralita médií, která si navzájem konkurují a žádný názor mediálního domu tak nepřevládá sám o sobě nad ostatními. Veřejnoprávní média (tedy média zřizovaná státem a financovaná z peněz občanů) jsou zvláštní kategorií médií, neboť jsou z podstaty věci více závislé na státu než ostatní média. Jedním z prvků jejich nezávislosti jsou tzv. koncesionářské poplatky, které jsou příjmem přímo veřejnoprávních médií (České televize, Českého rozhlasu), aniž by o jejich využití mohla rozhodovat vláda v rámci státního rozpočtu. Dalšími prvky nezávislosti jsou mediální rady nebo kodexy těchto médií.

3. část:

Citáty

„Demokracie je nejhorší způsob vlády, s výjimkou všech ostatních způsobů, které jsme vyzkoušeli.“ Winston Churchill, projev v Dolní sněmovně, 1947

Churchill si byl vědom toho, jak důležité je rozhodovat rychle a rázně. Těžkopádnost rozhodování parlamentní demokracie snižuje její reakční dobu. Zároveň si ale byl po II. světové válce velmi dobře vědom toho, že alternativy v podobě autoritářských režimů (nacistické Německo, fašistická Itálie, sovětské Rusko) mají v dlouhodobém horizontu velmi špatné dopady na své obyvatele a na své sousedy.

„Nakonec vám budou vládnout ti nejneschopnější z vás. To je trestem za neochotu podílet se na politice.“ Platón

Podstatou citátu je varování před pasivitou společnosti. Pokud většina společnosti bude pasivní k tomu, co se děje ve veřejném prostoru, bude se zabírat jen svými soukromými problémy, pak časem přijde rozčarování z toho, kdo společnost vede a vyhrává ve volbách.

V dnešní české společnosti citát může mířit na slabé zapojování veřejnosti do činnosti politických stran. Politické strany mají velmi málo členů, ze kterých by se rekrutovali noví lídři. Tím pádem nemusí být lídrem regionálních buněk politických stran člověk s nejlepšími předpoklady, ale ten, kdo je jako jediný ochotný se vůbec stranicky angažovat, případně má největší touhu po moci.

„Vlády by se měly soustředit spíše na snižování utrpení než na to, aby se pokoušely vykonat co nejvyšší možné dobro.“ Karl Popper, rakouský filosof 20. století

Karl Popper se proslavil především dílem „Otevřená společnost a její nepřítel“ (vydáno 1945). Reaguje zde na Platóna, který se v dialogu Ústava snaží nalézt nejlepší formu vlády, kterou objevil v aristokracii.

Popper zpochybňuje samotnou otázku, kterou si Platón kladl, a tvrdí, že ideální forma vlády neexistuje. Správně položená otázka má podle Poppera znít: Jaká forma vlády způsobuje co nejmenší zlo a utrpení lidem. Odpovědí na ni je pro Poppera demokracie založená na otevřené společnosti (Open society). Smiřuje se totiž s tím, že žádná vláda nemůže být dokonalá. Proto otáčí pohled na věc a nabádá vlády, aby nadělaly alespoň nejméně škody.

Pro voliče z tohoto citátu plyne, že mezi kandidáty nebo stranami ve volbách nemusí hledat ideál, který naplňuje veškeré jeho představy, ale může hledat toho kandidáta či stranu, ke kterým má nejméně výhrad.

„Nejlepší argument proti demokracii je pětiminutový rozhovor s průměrným voličem.“ Neznámý autor (mylně přičítáno Winstonu Churchillovi)

Patrně vzhledem k notoricky známému cynismu a drsnému humoru Winstona Churchilla byl tento citát přičten jemu. „Průměrným voličem“ je zde myšlen někdo, kdo má především jiný pohled na to, co je pro společnost dobré nebo špatné, kdo nebude ctít stejné hodnoty a nebude mít stejné názory na společenské otázky. Odpovědi „průměrného voliče“ mohou být natolik šokující, že je možné uvažovat o tom, že by bylo lepší pro autora citátu eliminovat právo „průměrného voliče“ na podíl na moci a rozhodovat podle toho, co si autor citátu myslí, že je pro společnost nejlepší. Na pluralitě názorů je však demokracie postavena a právě souboje názoru ve volebních kláních demokracii posilují a posouvají dopředu.

„Všechna moc korumpuje a absolutní moc korumpuje absolutně.“ John Dalberg-Acton, britský historik a liberální politik 19. století

V originále je slovo „corrupt“ - korumpovat možné přeložit rovněž jako „kazit“. Čímž je myšleno, že absolutní moc naprosto zkazí člověka. Touha po osvětleném absolutistickém vládcí může být lákavá, ale historie nás učí, že z absolutistických vládců se často stávají despoti.

Pro demokracii je důležité, aby žádná z mocí ve státě (či jednotlivých aktérů moci) neměla moc absolutní, ale aby se dostatečně vyvažovaly navzájem. Studenty lze odkázat na systém brzd a protivah známý od doby tvorby americké ústavy.

Pojistkou proti absolutní moci jsou např. pravidelné volby a časově omezená funkční období. Dalším příkladem mohou být ústavou vymezené pravomoci jednotlivých ústavních aktérů, kteří si tak nemohou přisvojit další pravomoci, které jim nenáleží.

„Když má člověk moc, musí být podezřelý sám sobě.“ Václav Havel

Podstata citátu tkví v tom, že i při nejlepší vůli jsme jen lidé a podléháme pokušení. Jedním z pokušení je to, že pokud se člověk dostane do mocenského postavení, může jeho chuť si moc udržet způsobit odklon od jeho původních ideálů, které měl před nabytím moci.

Navíc je člověk u moci, např. ve vrcholné politické pozici, sledován veřejností a měl by se zabývat i tím, jak jsou jeho kroky veřejností vnímány. Když má člověk moc, musí si bedlivě všimnout toho, jak jeho kroky vypadají navenek, byť je dělá v nejlepší úmyslu.

Fenomén, na který se citát velmi dobře hodí, je problematika střetu zájmů. Je-li politik v situaci, kdy jeho osobní zájmy mohou (z pohledu veřejnosti) ovlivnit výkon jeho funkce ve veřejném zájmu, musí být podezřelý sám k sobě a zachovat se tak, aby nevyvolal pochybnosti o tom, že jedná v zájmu vlastním - soukromém.

Další Informační zdroje:

<https://www.ochranademokracie.cz/>

<https://www.oziveni.cz/>

<https://www.transparency.cz/>

<https://www.rekonstrukcestatu.cz/>

3.3.3

POJISTKY DEMOKRACIE – PRO ŽÁKY – CITÁTY

„Demokracie je nejhorší způsob vlády, s výjimkou všech ostatních způsobů, které jsme vyzkoušeli.“

Winston Churchill, projev v Dolní sněmovně, 1947

„Nakonec vám budou vládnout ti nejneschopnější z vás. To je trestem za neochotu podílet se na politice.“

Platón

„Vlády by se měly soustředit spíše na snižování utrpení než na to, aby se pokoušely vykonat co nejvyšší možné dobro.“

Karl Popper, rakouský filozof 20. století

„Nejlepší argument proti demokracii je pětiminutový rozhovor s průměrným voličem.“

Neznámý autor (mylně přičítáno Winstonu Churchillovi)

Všechna moc korumpuje a absolutní moc korumpuje absolutně.“

John Dalberg-Acton, britský historik a liberální politik 19. století

„Když má člověk moc, musí být podezřelý sám sobě.“

Václav Havel

3.3.4

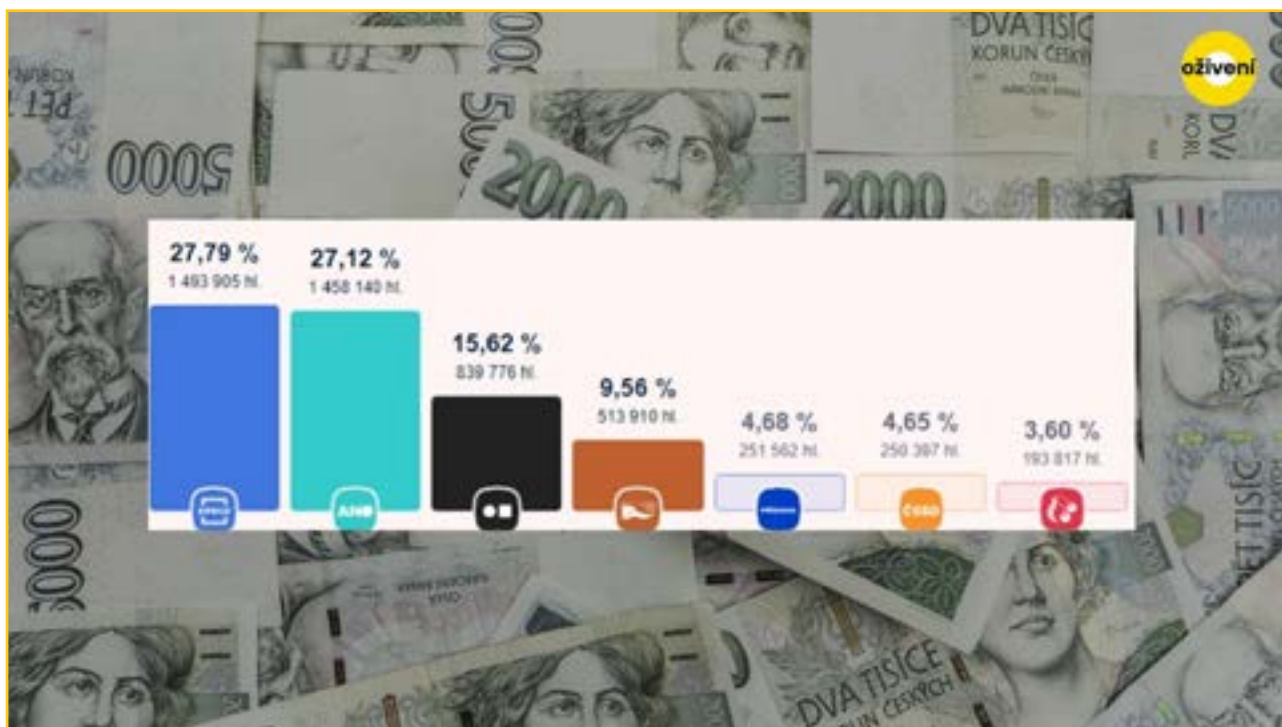
POJISTKY DEMOKRACIE – ÚVODNÍ KLIP

Klip k dispozici zde: https://youtu.be/Tw_gXgomQg?si=sZ9t5BPoz2s5ZBSS

3.4

TRANSPARENTNOST POLITIKY – KVÍZ

Žáci pomocí kvízu a samostatného cvičení pochopí **stranický systém v ČR, angažovanost občanů v politických stranách a financování politických stran.**

Samostatnou aktivitou si zahrají na auditory prezidentských kampaní. Pochopí, proč dostávají strany peníze ze státního rozpočtu a proč je dobré mít stropy pro sponzory politických stran a pro politické kampaně.

Cíle:

Studenti:

- porozumí tomu, jaký je rozdíl mezi politickou stranou a hnutím, jak lze založit politickou stranu;
- pochopí základy financování politických stran v ČR a smysl státního příspěvku politickým stranám;
- uvědomí si, co znamená transparentnost politických stran na příkladu jejich transparentních účtů;
- uvědomí si sílu a důležitost veřejné kontroly.

Doporučený věk:

15+

Délka:

45 min

Pomůcky:

Projektor pro promítnutí kvízu a obrázku v první aktivitě. Mobilní telefony žáků pro samostatné odpovědi na kvízové otázky a vyhledávání na internetu.

[Kompletní materiály k této lekci ke stažení zde](#)

3.4.1

TRANSPARENTNOST POLITIKY – ANOTACE

Anotace:

Žáci pomocí kvízu a samostatného cvičení pochopí stranický systém v ČR, angažovanost občanů v politických stranách a financování politických stran.

Doporučený věk:

15+

Cíle:

Žáci:

- porozumí tomu, jaký je rozdíl mezi politickou stranou a hnutím, jak lze založit politickou stranu;
- pochopí základy financování politických stran v ČR a smysl státního příspěvku politickým stranám;
- uvědomí si, co znamená transparentnost politických stran na příkladu jejich transparentních účtů;
- uvědomí si sílu a důležitost veřejné kontroly.

Délka:

45 min

Pomůcky:

Projektor pro promítnutí kvízu a obrázku v první aktivitě.
Mobilní telefony žáků pro samostatné odpovědi na kvízové otázky a vyhledávání na internetu.

Postup:

KROK 1 - Evokace (5–10 minut)

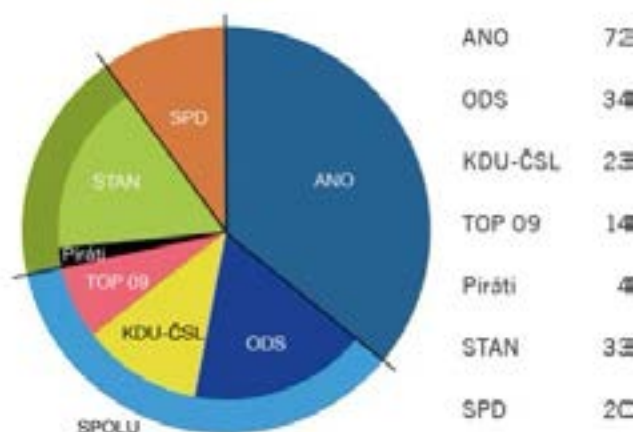
Projektorem promítneme následující otázku a obrázek:

Před rokem 1989 mohli občané ve volbách volit jen jednu politickou stranu. Dnes máme na výběr z mnoha stran. Některé navíc přibývají, některé časem mizí.

Jaké jsou výhody a nevýhody více politických stran? Necháme děti brainstormovat a zapisujeme odpovědi.

Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2021 (obrázek i samostatně v doprovodných materiálech)

Výsledky voleb 2021

Učitel vysvětlí (pokud chce, tak si vypomůže článkem z Ústavy), v čem spočívají výhody soutěže politických stran.

Čl. 5 Ústavy ČR

Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů

- Jak probíhá soutěž politických stran?
Učitel čeká, až žáci zmíní volební kampaně.
- Jak se provádí volební kampaň?
Žáci uvedou různé formy kampaně – billboardy, volební noviny, online kampaně, YouTube klipy, sociální sítě.
- Kolik stojí volební kampaně?
Desítky až stovky milionů korun, pokud jde o celostátní kampaň.
- Kde politické strany berou peníze na kampaň?
Učitel počká na odpověď: „dary“.
- Proč je dobré vědět, jak politické strany fungují a kdo je sponzoruje?
Abychom věděli, komu jsou politické strany případně zavázány.

(Více se dozvíme v kvízu)

KROK 2 - Kvíz (10-15 minut)

Učitel vysvětlí správné i nesprávné odpovědi.

Ke každé otázce jsou v doprovodném materiálu doplňující otázky, které mohou rozvést debatu o důvodech, proč je v ČR nastaven daný aspekt daným způsobem. Žáci jsou motivováni k tomu, aby kladli otázky, zda by systém nemohl fungovat jinak a jaká pro a proti by změna přinesla.

KROK 3 – Samostatná práce (10-15 minut)

Žáci utvoří skupinky po 3–4. Každá skupinka dostane na prozkoumání jednoho prezidentského kandidáta. Na transparentním účtu musí najít následující informace:

1. Největší přispěvatel.
2. Největší výdaj kampaně.
3. Celkový příjem kampaně.
4. Financoval si kandidát kampaň sám? Případně přispěla mu na kampaň politická strana?
5. Jakékoliv další zajímavé zjištění či postřeh.

Odkaz: <https://bit.ly/3QBYkvH>

Na vyhledání informací dáme žákům 5–7 minut. V poslední minutě si musí připravit krátkou prezentaci toho, co zjistili. Jedna skupinka po druhé prezentuje vyhledané informace.

Co vám připadalo na transparentním účtu netransparentní? Vylepšili byste nějak transparentní účet zkoumaného kandidáta? (Např. funkce filtrování plateb, přesný popis výdajů apod.?)

KROK 4 - Reflexe (5-10 minut)

Na konec hodiny zařadíme reflexi. Žáci se zamyslí, co se v dnešní hodině dozvěděli a k čemu to poslouží. Z nabídnutých otázek si lze vybrat jen jednu nebo můžete žákům nabídnout, aby si vybrali otázku, která jim připadá nejpodnětnější. Mohou též odpovídat formou propustky (každý napíše na papírek odpověď na otázku č.1, učitel si odpovědi vybere a uvidí, co se žáci v hodině naučili.)

- Jak jsou strany financovány? Proč je důležité to vědět?
- Jakou nejdůležitější informaci jste si z dnešní hodiny odnesli?
- Která informace byla nejpřekvapivější?
- Co vás na dnešní hodině bavilo a proč?

3.4.2

TRANSPARENTNOST POLITIKY – PRO UČITELE KVÍZ + ODPOVĚDI

1. otázka:

Pro vznik politické strany v ČR je potřeba petice požadující, aby strana nebo hnutí vznikly. Jaký je minimální počet podpisů na petici?

- a. 100
- b. 1.000**
- c. 10.000

Odůvodnění:

- b. Je potřeba alespoň tisíc podpisů. Paradoxem je, že např. Česká pirátská strana má pouze cca 1200 členů, tedy jen o něco víc osob, než bylo potřeba pro její vznik.

2. otázka:

Jaký je rozdíl mezi politickou stranou a politickým hnutím registrovaným podle zákona o politických stranách a politických hnutích?

- a. Pouze politické strany mohou kandidovat do Poslanecké sněmovny ČR.
- b. Jen politické strany mohou dostávat státní příspěvky na činnost.
- c. Žádný rozdíl mezi nimi není.**

Odůvodnění:

- c. Podle zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, mají strany i hnutí stejné podmínky vzniku a stejná práva na získání státního příspěvku. Oproti politickým stranám se však politická hnutí neorientují pouze na úspěch ve volbách, ale na prosazení určité myšlenky nebo hodnot, např. hnutí za práva žen apod.

3. otázka:

Zhruba 25.000 členů měla nejpočetnější politická strana v ČR v roce 2022. O kterou politickou stranu jde?

- a. Česká pirátská strana
- b. Komunistická strana Čech a Moravy**
- c. Občanská demokratická strana

Odůvodnění:

- a. Piráti jsou naopak nejmenší stranou v Poslanecké sněmovně.
- b. Nejpočetnější stranou je stále KSČM. Byť její členská základna stále klesá, měla k roku 2022 stále okolo 25.000 členů.
- c. ODS je co do počtu členů poloviční ve srovnání s KSČM.

Počty členů parlamentních stran od nejmenší po největší k roku 2022:

Piráti 1226, STAN 2147, TOP 09 2603, ANO 2626, ČSSD 9403, SPD 9500, ODS 12500, KDU-ČSL 20504, KSČM 25000

Zdroj: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-stare-strany-ztraceji-tisice-clenu-netahnou-uz-ani-hnuti-40394610>

Doplňující otázka:

Nízké počty členů politických stran zároveň znamenají, že v ČR je relativně jednoduché ve straně rychle vystoupat na vrchol. A to i pro ty, kteří nemají nejlepší úmysly.

Proč mají strany v ČR tak málo členů?

4. otázka:

Do komunálních voleb nejčastěji kandidují lokální sdružení nezávislých kandidátů. V ČR je 6258 obcí. Každý kandidát na kandidátce se tedy uchází o politickou funkci. Na kolik obyvatel připadá jeden kandidát do komunálních voleb?

- a. 1 kandidát na 50 obyvatel starších 18 let**
- b. 1 kandidát na 500 obyvatel starších 18 let
- c. 1 kandidát na 5.000 obyvatel starších 18 let

Odůvodnění:

Správná odpověď je **a.**: 1 kandidát na 50 obyvatel starších 18 let.

Lze skoro říci, že platí „co Čech to politik“. Ve volbách do obecních zastupitelstev 2018 kandidovalo celkem 195 607 kandidátů. Tzn., že méně než každý 50. Čech nad 18 let „šel do politiky“, neboť kandidoval.

Celkově je v ČR téměř 60.000 zvolených zastupitelů, tj. zhruba každý 150. Čech nad 18 let je aktivním politikem čili má funkci ve voleném politickém orgánu.

V ČR je celkem 6258 obcí (což je v EU unikát). V 1778 (tj. téměř v jedné třetině ze všech obcí) byla zaregistrována jen jedna kandidátní listina, tzn., že voliči měli na výběr pouze jedinou možnost. Průměrný věk kandidátů byl 48 let, dvěma nejstarším kandidátům bylo shodně 96 let. Zhruba třetinu kandidátů i zastupitelů tvořily ženy.

Statistiky ke komunálním volbám 2018 (zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/volebni-statistika>)

Doplňující otázka:

Proč lidé na komunální úrovni raději kandidují za nezávislá uskupení než za velké parlamentní strany?

5. otázka:**Kdo smí sponzorovat české politické strany?**

- a. státní podniky
- b. zahraniční právnické osoby
- c. fyzické nebo právnické osoby se sídlem v ČR**

Odůvodnění:

- a. Státní podniky (ani městské nebo krajské) mají zapovězeno sponzorovat politické strany. Jedinou možností, jak mohou strany dostat peníze od státu, jsou příspěvky na činnost, na mandát, na činnost politických institutů nebo na náklady volebních kampaní.
- b. České politické strany nesmějí přijmout dary od zahraničních právnických osob. Nemělo by být možné, aby české politické strany přijímaly např. peníze od firem z nedemokratických zemí. Výjimku z tohoto zákazu tvoří nadace evropských stran typu německé SPD a Friedrich-Ebert-Stiftung. Viz § 18 zákona o sdružování v politických stranách.
- c. Správná odpověď. Možnost sponzorovat politické strany v ČR mají především fyzické a právnické osoby se sídlem v ČR. Omezení jsou zde výší jednotlivých darů – ročně smí jedna fyzická nebo právnická osoba darovat jedné straně max. 3 miliony Kč.

6. otázka:**Nejvyššími státními příspěvky politických stran jsou tzv. příspěvky na mandát. Kolik peněz získá politická strana za 1 mandát senátora za 1 rok?**

- a. 250.000,- Kč
- b. 750.000,- Kč
- c. 900.000,- Kč**

Odůvodnění:

- a. Jedná se o roční příspěvek straně za mandát 1 krajského zastupitele nebo 1 zastupitele hl. m. Prahy.
- b. Jedná se o roční příspěvek straně za mandát 1 poslance.
- c. Správná odpověď. Jedná se o roční příspěvek straně za mandát 1 senátora.

Celkové příjmy stran za rok 2021 jsou shrnuty zde: <https://bit.ly/3COT5mA>.

Celkově stát vyplatí na příspěvcích politickým stranám ročně cca 0,5 miliardy Kč. Zhruba stejnou částku vyplatil stát stranám za náklady na volební kampaň do Poslanecké sněmovny v roce 2021. Příspěvek na kampaň obdrží strany, které dostanou alespoň 1,5 % hlasů. Ty pak činí 100,- Kč za každý hlas pro danou stranu.

7. otázka:

Poslanci, senátoři, prezident republiky, starostové a primátoři největších měst nebo např. vysocí státní úředníci podávají oznámení o činnostech, majetku, příjmech a závazcích (lidově majetková přiznání), do kterých smí veřejnost nahlédnout. Co se z nich nedozví?

- a. Jakou mají nesplacenou hypotéku.
- b. Kolik zaplatili na daních v minulém roce.**
- c. Jaké vlastní akcie.

Odůvodnění:

- b. „Majetková přiznání“ obsahují informace o tom, s jakým majetkem přichází veřejný funkcionář do funkce, jak se jeho majetek v průběhu mandátu mění a s jakým majetkem z funkce odchází. Přiznání jsou dostupná pouze na žádost, tudíž se ten, o jehož přiznání má veřejnost zájem, dozví, kdo se táže. O přiznání lze požádat v Centrálním registru oznámení na cro.justice.cz.

Doplňující otázky:

Je podle vás správné, aby politici a vysocí státní úředníci zveřejňovali své majetkové poměry? K čemu takový systém slouží?

8. otázka:

Kdo dohlíží na hospodaření politických stran?

- a. Ministerstvo vnitra, které je registruje.
- b. Český antimonopolní úřad, který dohlíží na férovou soutěž.
- c. Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí, který vznikl jen za tímto účelem.**

Odůvodnění:

- c. ÚDHPSH vznikl na základě poptávky po férovosti soutěží politických stran spolu s pravidly týkajícími se výdajových stropů a transparentních účtů. Sídílí v Brně.

9. otázka:

Jaký může mít vliv na jednání politické strany, pokud má jednoho velkého sponzora?

- a. Kandidáti jsou mu vděční za dar na kampaň a budou přehlížet jeho případné nedostatky.
- b. Kandidáti se při výkonu funkce budou zamýšlet, co je nejlepší pro jejich sponzora místo pro voliče.
- c. Kandidáti mohou očekávat, že je sponzor podpoří i v příští volební kampani.
- d. Všechny výše zmíněné odpovědi jsou správně.**

Odůvodnění:

- d. Všechny odpovědi jsou správně a byly důvodem vzniku omezení pro jednotlivé dary a pro transparentní účty, aby si veřejnost mohla ověřit, zda strany a kandidáti nejsou ve střetu zájmů s některým ze svých sponzorů.

10. otázka:

Maximální výdaje na prezidentskou kampaň v prvním kole činí

- a. Celkem výdaje nesmí překročit 20 milionů korun.
- b. Celkem výdaje nesmí překročit 40 milionů korun.**
- c. Celkem výdaje nesmí překročit 90 milionů korun.

Odůvodnění:

- a. Takový výdajový strop mají ve své kampani senátoři před prvním kolem volby. Do druhého kola mají navíc 5 milionů Kč.
- b. Správná odpověď. Další 10 milionů Kč mohou utratit kandidáti postupující do druhého kola.
- c. Tento výdajový strop mají strany při volbách do Poslanecké sněmovny ČR.

Viz § 16c odst. 2 zákona č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky – znění od 01. 07. 2021,

§ 37 odst. 2 zákona č. 275/2012 Sb. o volbě prezidenta republiky – znění od 01. 01. 2023

Doplňující otázka:

K čemu slouží výdajové stropy u voleb? (Aby jedna bohatá zájmová skupina nemohla ostatní „převálcovat“ závratnou kampaní.)

3.4.3

TRANSPARENTNOST POLITIKY – PRO ŽÁKY

1. otázka:

Pro vznik politické strany v ČR je potřeba petice požadující, aby strana nebo hnutí vznikly. Jaký je minimální počet podpisů na petici?

- a. 100
- b. 1.000
- c. 10.000

2. otázka:

Jaký je rozdíl mezi politickou stranou a politickým hnutím registrovaným podle zákona o politických stranách a politických hnutích?

- a. Pouze politické strany mohou kandidovat do Poslanecké sněmovny ČR.
- b. Jen politické strany mohou dostávat státní příspěvky na činnost.
- c. Žádný rozdíl mezi nimi není

3. otázka:

Zhruba 25.000 členů měla nejpočetnější politická strana v ČR v roce 2022. O kterou politickou stranu jde?

- a. Česká pirátská strana
- b. Komunistická strana Čech a Moravy
- c. Občanská demokratická strana

4. otázka:

Do komunálních voleb nejčastěji kandidují lokální sdružení nezávislých kandidátů. V ČR je 6258 obcí. Každý kandidát na kandidátce se tedy uchází o politickou funkci. Na kolik obyvatel připadá jeden kandidát do komunálních voleb?

- a. 1 kandidát na 50 obyvatel starších 18 let
- b. 1 kandidát na 500 obyvatel starších 18 let
- c. 1 kandidát na 5.000 obyvatel starších 18 let

5. otázka:

Kdo smí sponzorovat české politické strany?

- a. státní podniky
- b. zahraniční právnické osoby
- c. fyzické nebo právnické osoby se sídlem v ČR

6. otázka:

Nejvyššími státními příspěvky politických stran jsou tzv. příspěvky na mandát. Kolik peněz získá politická strana za 1 mandát senátora za 1 rok?

- a. 250.000,- Kč
- b. 750.000,- Kč
- c. 900.000,- Kč

7. otázka:

Poslanci, senátoři, prezident republiky, starostové a primátoři největších měst nebo např. vysocí státní úředníci podávají oznámení o činnostech, majetku, příjmech a závazcích (lidově majetková přiznání), do kterých smí veřejnost nahlédnout. Co se z nich nedozví?

- a. Jakou mají nesplacenou hypotéku.
- b. Kolik zaplatili na daních v minulém roce.
- c. Jaké vlastní akcie.

8. otázka:

Kdo dohlíží na hospodaření politických stran?

- a. Ministerstvo vnitra, které je registruje.
- b. Český antimonopolní úřad, který dohlíží na férovou soutěž.
- c. Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí, který vznikl jen za tímto účelem.

9. otázka:

Jaký může mít vliv na jednání politické strany, pokud má jednoho velkého sponzora?

- a. Kandidáti jsou mu vděční za dar na kampaň a budou přehlížet jeho případné nedostatky.
- b. Kandidáti se při výkonu funkce budou zamýšlet, co je nejlepší pro jejich sponzora místo pro voliče.
- c. Kandidáti mohou očekávat, že je sponzor podpoří i v příští volební kampani.
- d. Všechny výše zmíněné odpovědi jsou správně.

10. otázka:

Maximální výdaje na prezidentskou kampaň v prvním kole činí

- a. Celkem výdaje nesmí překročit 20 milionů korun.
- b. Celkem výdaje nesmí překročit 40 milionů korun.
- c. Celkem výdaje nesmí překročit 90 milionů korun.

3.5

RADNIČNÍ ZPRAVODAJE A INFORMAČNÍ POUŠTĚ – KVÍZ

Dokážeme rozpoznat manipulaci? Jak číst média, která vydávají samy obce? Mediální trh zažívá transformaci na digitální věk a dlouhodobou krizi příjmů. Žurnalistika, jak ji známe, bývá nahrazována PR články, které se tváří jako **nezávislé zpravodajství**.

V některých oblastech ČR jsou jediným zdrojem informací **radniční zpravodaje**, které jsou placeny z daní a nesplňují standardy novinářské práce.

Studenti díky kvízu a cvičení pochopí, co jim vlastně chodí zdarma do schránek a jak číst **zpravodaje kriticky**. Vysvětlíme si, **co je ne-objektivní a ne-vyvážený článek**. Řekneme si, co jsou **informační pouště** a jaký mají dopad na společnost.

Cíle:

Studenti:

- seznámí se se zákonnými pravidly vydávání radničních zpravodajů;
- srovnají fungování zpravodajů s fungováním média veřejné služby;
- díky práci se zpravodajem z vlastní obce pochopí, jak může fungovat manipulace placená z daní;
- pochopí pojem mediální pouště.

Doporučený věk:

13+

Délka:

45 min

Pomůcky:

Projektor pro promítnutí kvízu. Radniční zpravodaje, které si přinesou žáci do třídy, případně mobilní telefony/počítače, na kterých si zpravodaje otevrou v PDF.

[Kompletní materiály k této lekci ke stažení zde](#)

3.5.1

RADNIČNÍ ZPRAVODAJE A INFORMAČNÍ POUŠTĚ – ANOTACE

Anotace:

Dokážeme rozpoznat manipulaci? Jak čist média, která vydávají samy obce? Mediální trh zažívá transformaci na digitální věk a dlouhodobou krizi příjmů. Žurnalistika, jak ji známe, bývá nahrazována PR články, které se tváří jako nezávislé zpravodajství. V některých oblastech ČR jsou jediným zdrojem informací radniční zpravodaje, které jsou placeny z daní a nesplňují standardy novinářské práce. Studenti díky kvízu a cvičení pochopí, co jim vlastně chodí zdarma do schránek a jak čist zpravodaje kriticky.

Doporučený věk:

13+

Cíle:

Žáci:

- seznámí se se zákonnými pravidly vydávání radničních zpravodajů;
- srovnají fungování zpravodajů s fungováním média veřejné služby;
- díky práci se zpravodajem z vlastní obce pochopí, jak může fungovat manipulace placená z daní;
- pochopí pojem mediální pouště.

Délka:

45 min.

Pomůcky:

Projektor pro promítnutí kvízu.
Radniční zpravodaje, které si přinesou žáci do třídy, případně mobilní telefony/počítače, na kterých si zpravodaje otevrou v PDF

Postup:

A. EVOKACE - VIDEO

Položíme žákům otázku:

Ptáme se studentů, jak se dozvídáme důležité informace o tom, co se děje ve státě a v místě jejich bydliště. Co dělá pro informování veřejnosti přímo stát nebo samospráva (Česká televize, Český rozhlas, radniční zpravodaje, lokální televize...) a co zabezpečují komerční média a prostředky (soukromé noviny, televize, rádiové stanice, YouTube kanály...)?

V následujícím klipu se podíváme na to, jak lze informace „ohnout“ ve prospěch některé zájmové skupiny, v tomto případě ministra.

Žákům řekneme, že je čeká zhlédnutí videa z pořadu Jistě, pane ministře (slavný britský komediální seriál o politice ze 70. let 20. století). Vyzveme je, aby při sledování přemýšleli, zda najdou jakoukoli paralelu s nějakou situací v ČR. (např. ovlivňování televize, novin apod. ze strany různých politiků nebo lobbistických skupin)

<https://youtu.be/1UY9QQygWw>

Po zhlédnutí se ptáme:

1. Co se v klipu stalo? (Ministerský úředník zajistil, aby zajistil neodvysílání nepovedeného interview svého ministra.)
2. Jaká je zde paralela s ČR? (Když politici nebo lobbistické skupiny vyvíjí nátlak např. na ČT nebo jiná média, aby vysílali tak, jak oni potřebují).

Dobrovolná otázka navíc:

Necháme žáky hlasovat:
Myslíte, že se šéf publicistiky BBC dopustil nějakého protizákonného chování? Proč ano, proč ne?

Palec nahoru ANO / Palec dolů NE

(Odpověď je ANO - podlehl vydírání státního úředníka / nátlaku vlády kvůli obavám o svou reputaci; bylo mu mimo jiné naznačeno, že by televizi jinak snížili koncesionářské poplatky; úředník mu pohrozil, že by BBC mohla přijít o licenci na vysílání přenosů z britského parlamentu)

Dnes si budeme povídat o médiích. Konkrétně o radničních zpravodajích. Budeme hovořit především o tom, v čem se liší veřejnoprávní média (Česká televize a Český rozhlas) od radničních zpravodajů, které všichni dostáváme do schránky.

Kdo dostává radniční zpravodaj, ať zvedne ruku. Jak se jmenuje? O čem běžně informuje?

B. KVÍZ

Vyučující žákům kvíz promítne na projektoru, případně jim ho rozdá vytištěný. S učitelem projdou správné odpovědi, což dá žákům vhodný základ pro další úkol, a to práci se zpravodajem z jejich obce.

C. ANALÝZA PERIODIKA

Varianta 1:

(skupinová aktivita „na čas“, vhodné za předpokladu, že mají všichni k dispozici zpravodaj stejné samosprávy. TIP: můžete použít pro všechny i zpravodaj kraje, pokud u vás v kraji vychází)

Požádejte studenty, aby si připravili zpravodaje, které si přinesli z domu. Zpravodaj si také mohou najít v PDF formě na webu své obce (zpravidla bývá snadno dostupná).

Žáci utvoří skupinky po 3-4 žácích. Musí na následující otázky odpovědět co nejrychleji. Žáci si nejprve domluví strategii (mají na to 2-3 minuty) a potom na váš pokyn začnou pracovat.

1. Jaký je náklad jednoho čísla?
2. Kdo je odpovědný za obsah čísla a jaké je jeho/její jméno? Má tato osoba nějakou funkci na radnici?
3. Co to je redakční rada? Jaká je její funkce? Má tento zpravodaj redakční radu? Kdo v ní sedí?
4. Spočítejte počet fotek starosty/starostky v jednom výtisku.

*Objevuje se v periodiku článek od opozičního zastupitele/ky? (otázka navíc)

Varianta 2:

(samostatná práce nebo práce ve dvojicích):

Úkol 1:

Tiráž

Nechte studenty najít tiráž zpravodaje. Co se z ní dozvěděli?

Tiráž má povinné údaje - např. náklad jednoho čísla. Může obsahovat i nepovinné údaje, a to jméno redaktora nebo členy redakční rady (je-li zřízena).

Úkol 2:

Autor

Nechte žáky zanalyzovat, zda jsou všechny články ve zpravodaji podepsané, tj. je u nich uveden autor; kdo tvoří redakci zpravodaje (kdo je odpovědný za obsah zpravodaje?) a jaký má vztah k vedení obce (jde o nezávislého novináře nebo zaměstnance úřadu podřízeného starostovi/primátorovi?)

Úkol 3:

Objektivita a vyváženost

Připomeňte studentům, že podle tiskového zákona musí být každý radniční zpravodaj objektivní a vyvážený.

Nechte studenty prolistovat poslední číslo zpravodaje z jejich obce a požádejte je, aby vybrali nejdůležitější zprávu celého čísla, o které jsou ideálně sami informováni. Měla by se týkat důležité události, která může budít různé názory ve veřejnosti (např. stavba, která vyvolává obavy veřejnosti apod.)

Vyzvěte žáky, aby vám jednotlivé články jmenovali a pověděli, v čem je daná zpráva důležitá pro obec a v čem případně vzbuzovala ve veřejnosti rozpory.

(Může jít např. o článek o dokončené nebo plánované stavbě v okolí bydliště žáků nebo v okolí školy.)

TIP: Učitel si najde článek ve zpravodaji, který je uveden i v jiném nezávislém médiu. Porovnáním může zjistit, že v nezávislém médiu je zmíněno více názorů, je citována opozice, zatímco v radničním zpravodaji jsou informace pouze jednostranné a nekritické.

Zeptejte se žáků, zda článek splňuje podmínku tiskového zákona a je objektivní a vyvážený, nebo zda v něm vidí možnou manipulaci čtenářů.

D. REFLEXE

Na konec hodiny zařadíme reflexi, kde se žáci zamyslí, co se v dnešní hodině dozvěděli a k čemu to poslouží. Z nabídnutých otázek si lze vybrat jen jednu nebo můžete žákům nabídnout, aby si vybrali otázku, kterou považují za nejpodnětnější.

- Jakou nejdůležitější informaci jste si z dnešní hodiny odnesli?
- Jaká informace byla nejvíce překvapivá?
- Co vás na dnešní hodině bavilo a proč?

3.5.2

RADNIČNÍ ZPRAVODAJE A INFORMAČNÍ POUŠTĚ – PRO UČITELE KVÍZ + ODPOVĚDI

1. otázka:

Jakou roli plní radniční zpravodaje?

- a. Jsou vydávány dobrovolně, aby objektivně a vyváženě informovaly občany o dění v obci.
- b. Obec je zřizují povinně, aby v nich informovaly občany o dění na zastupitelstvu obce.
- c. Obec je zřizují povinně, neboť je jejich povinností informovat občany o opatřeních pro mimořádné události - např. co dělat v případě povodní apod.

Vysvětlení odpovědi:

- a. Správná odpověď. Vydávání zpravodaje je pouze na vůli vedení obce. Dle tiskového zákona musí být jejich obsah objektivní a vyvážený podobně jako vysílání České televize. Ovšem dohled nad objektivitou a vyvážeností vykonává sama obec a v praxi velmi nedokonale, což bývá zřejmé především před volbami
- b. Obec má pouze obecnou povinnost informovat občany o činnosti obce, ale žádný předpis nedává obci povinnost vydávat vlastní noviny.
- c. Ani předpisy upravující mimořádné události nenařizují obcím vydávat vlastní noviny.

Doplňující otázky:

Čtou studenti zpravodaje ve svých obcích? Přijdou studentům užitečné?
Co by se stalo, kdyby přestal zpravodaj ve vaší obci vycházet?

2. otázka:

Jak jsou převážně financovány radniční zpravodaje?

- a. Tak jako standardní novinové tituly - čtenáři si je předplácí nebo kupují na stáncích.
- b. Tak jako Česká televize - z koncesionářských poplatků, které nejsou součástí státního rozpočtu.
- c. Jsou financované nejčastěji z rozpočtu obce, která je vydavatelem, tedy z daní.

Vysvětlení odpovědi:

- a. Radniční zpravodaje jsou téměř většinou zdarma distribuovány do všech schránek v obci. Čtenář je tedy obdrží, i když o ně nemá zájem. Zřídka obce přistoupí k tomu, že si zpravodaj občané předplácí/kupují jako noviny. Nepovažují se ani za reklamu jako letáky supermarketů.
- b. Koncesionářské poplatky jsou příjmem České televize a Českého rozhlasu. Poplatek pro Českou televizi k prosinci 2022 činí 135,- Kč za domácnost měsíčně. Pro Český rozhlas činí 45,- Kč za domácnost měsíčně. Důvodem je oddělení od moci politiků, aby snížením příspěvku ze státního rozpočtu nemohli ovlivňovat vysílání média veřejné služby.
- c. Správně. Radniční zpravodaje jsou placeny přímo z peněz obce, která je vydává. Zpravidla jsou zdarma distribuovány do všech schránek v dané obci.

Doplňující otázky:

Zákonodárci mohou kdykoli snížit výši koncesionářských poplatků. Jak by to ovlivnilo vysílání České televize, kdyby se skokově snížily na polovinu?

3. otázka:

Který výrok platí o České televizi?

- a. Radu České televize jmenuje vláda České republiky.
- b. Členy Rady České televize mohou být ministři a poslanci vládních stran.
- c. Rada České televize smí přímo zasahovat do obsahu vysílání České televize.
- d. Žádné výše uvedené tvrzení není pravdivé.

Vysvětlení odpovědi:

- Radu České televize volí poslanecká sněmovna na dobu 6 let (aby funkce radního byla delší než jedno volební období), po dvou letech se volí vždy třetina Rady, aby aktuální složení poslanecké sněmovny nemohlo mít v Radě většinu. Návrhy na členy Rady nedávají poslanci, ale zpravidla nevládní sektor. [Viz § 4 zákona o ČT.](#)
- V Radě nesmí být ani politici, ani řadoví členové politických stran, ani státní úředníci, ani osoby činné v médiích. [Viz § 5 zákona o ČT.](#) Snahou je mít Radu složenou z co nejpestřejší a nejméně závislé skupiny lidí.
- Rada České televize naopak nesmí zasahovat do vysílání. [Viz § 8 zákona o ČT.](#)
- Správná odpověď

Doplňující otázky:

Myslíte, že média veřejné služby (Česká televize, Český rozhlas) hrají v dnešní internetové době stále důležitou roli? Nebo by mohla být zrušena?

4. otázka:**Který výrok platí o radničním zpravodaji průměrné české obce X?**

- Redakční radu zpravodaje jmenuje zpravidla Rada obce X.
- Členy redakční rady zpravodaje jsou zpravidla členové obecní rady a zastupitelé koaličních stran.
- Redakční rada zasahuje do obsahu před vydáním.
- Všechna výše zmíněná tvrzení jsou pravdivá.

Vysvětlení odpovědi:

- Správně, byť toto je standard, který není vhodný. Redakční radu by mělo jmenovat zastupitelstvo.
- Z výzkumu vyplývá, že většinu členů redakčních rad tvoří zastupitelé, třetinu pak zaměstnanci obecního úřadu, kteří jsou v podřízeném postavení politiků ve vedení obce.
- Redakční rady obecních zpravodajů ovlivňují obsah a není výjimkou, že jej i samy vytváří.
- Správná odpověď

(Pozn. Informace o vydávání radničních zpravodajů pochází z výzkumu Oživení, z.s. 50 největších samospráv, které vydávají zpravodaj z roku 2022, viz <https://www.oziveni.cz/nase-temata/radnicni-periodika/>)

Doplňující otázky:

Je podle vás na místě označovat zpravodaje jako reklamu?
Neměli by si politici platit reklamu ze svých stranických peněz namísto peněz daňových poplatníků?

5. otázka:**Jaký má zhruba měsíční náklad (počet vytisklých exemplářů) radniční zpravodaj ve městě s cca 100,000 obyvateli?**

- cca 27,000 jako vydání měsíčníku Forbes v celé ČR
- cca 42,000 jako vydání týdeníku Respekt v celé ČR
- cca 91,000 jako průměrné denní vydání MF DNES v celé ČR

Vysvětlení odpovědi:

- Správná odpověď je b. Což znamená, že ve stotisícovém městě vydávajícím radniční zpravodaj (např. Olomoucké listy, viz tiráž) je zpravodaj distribuován do všech schránek ve městě. Má tedy takřka absolutní pokrytí. Pro srovnání - časopisu Respekt se pro celou republiku vytiskne 42 000. Olomouckých listů se tiskne 45 000.
- V porovnání s ostatními známými tituly jsou zpravodaje obcí a krajů jedněmi z nejdistribuovanějších tiskovin v ČR. (Nepočítejme reklamní letáky supermarketů)
- Náklady soukromých tiskovin analyzuje Unie vydavatelů, viz http://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/medialni_data/overovani_nakladu_tisku

Doplňující otázka:

Nejvyšší náklad má v ČR deník Blesk. Jaký je průměrný denní náklad Blesku? (viz statistika Unie vydavatelů: cca 140,000 ks denně)

6. otázka:**Co si představíte pod pojmem informační poušť?**

- a. Oblast, ve které nevychází žádné místní noviny/média, které by nezávisle informovaly obyvatele o dění v této oblasti.
- b. Oblast, ve které nefunguje internet.
- c. Oblast, ve které je publikováno různými médii množství různorodých informací a názorů na dění v této oblasti.

Vysvětlení odpovědi:

- a. Mediální pouště jsou skutečně fenoménem, který označuje regiony, ve kterých se lidé téměř nemohou dostat ke kritickým informacím o svém okolí. Vymizela z nich nezávislá média, která se konsolidovala pouze do velkých měst. Obyvatelé informačních pouští se tak dozví z médií více informací o celostátních tématech, než o tom, co se děje v jejich vlastním bydlišti. Politici v informačních pouštích se zřídka zpovídají médiím a mají možnost skrze např. radniční zpravodaje nebo sociální sítě snáze ovlivňovat veřejné mínění ve svůj prospěch. Viz např. <https://bit.ly/3CN5hUR>
- b. Ani fungující internet není zárukou nezávislých informací o okolí. Je často plný názorů, nikoli objektivních informací.
- c. Opakem mediální pouště je oblast s hojností nezávislých médií, která si konkurují. Politici v dané oblasti jsou tak pod větším veřejným tlakem.

7. otázka:**Označte objektivní informaci:**

- a. Podařilo se nám dokončit krásný most, který si hned po otevření získal oblibu veřejnosti.
- b. Po 2 letech byl dokončen most, který stál 1 miliardu Kč
- c. Byl dokončen most. Realizace trvala 2 roky, tedy o půl roku déle, než bylo plánováno. Výstavba se prodražila o 30 % proti předpokladu na 1 miliardu Kč.

Vysvětlení odpovědi:

- a. Jde o subjektivní hodnocení, které už svým obsahem říká čtenáři, co si má o mostu myslet. Taková vyjádření jsou v radničních zpravodajích nebo firemních magazínech typická.
- b. Jde sice na první pohled o objektivní informaci, ale jak vidno z odpovědi c., zásadní je kontext informace. Bez kontextu může být i tato informace pro čtenáře zavádějící.
- c. Teprve tato informace dává čtenáři potřebný kontext a lze ji nazvat objektivní informací.

8. otázka:**Ve městě se plánuje výstavba fotbalového stadionu v blízkosti centra města. Poradte novináři, který téma zpracovává, koho by měl pro článek oslovit, aby byl vyvážený?**

- a. starostu, architekta stadionu, předsedu fotbalového klubu
- b. starostu, opozičního zastupitele, zástupce fotbalových fanoušků
- c. zástupce všech politických stran v zastupitelstvu, občany z okolí stavby, předsedu zahrádkářské kolonie, která bude stadionem zrušena

Vysvětlení odpovědi:

- a. Všichni zmínění jsou s největší pravděpodobností pro výstavbu stadionu - starosta jako představitel nejsilnější politické strany bude jistě prosazovat záměr. Architekt už vykonal práci a doufá, že se bude jeho návrh realizovat. Předseda fotbalistů pro svůj klub samozřejmě nový stánek chtít bude.
- b. Starosta bude jistě pro. Ale kterého jednoho opozičního zastupitele pro článek vybrat? Názorů v opozici může být celá řada. Fanoušci fotbalu budou určitě pro, aby fandili na novém stadionu.
- c. Výstavba stadionu je jistě jedna z nejdůležitějších staveb a investic ve městě. Proto by si zasloužilo pro článek znát názory celého politického spektra. Stavba bude probíhat několik let a občané budou jistě dotčeni výstavbou (třeba mají důvody, proč je místo pro stadion nevhodné). Zahrádkáři či další dotčené spolky, firmy, nemovitosti by měli být slyšeni, neboť mohou mít pádné důvody proti stavbě protestovat, či požadovat kompenzace.

3.5.3

RADNIČNÍ ZPRAVODAJE A INFORMAČNÍ POUŠTĚ – KVÍZ PRO STUDENTY

1. otázka:

Jakou roli plní radniční zpravodaje?

- a. Jsou vydávány dobrovolně, aby objektivně a vyváženě informovaly občany o dění v obci.
- b. Obce je zřizují povinně, aby v nich informovaly občany o dění na zastupitelstvu obce.
- c. Obce je zřizují povinně, neboť je jejich povinností informovat občany o opatřeních pro mimořádné události - např. co dělat v případě povodní apod.

2. otázka:

Jak jsou převážně financovány radniční zpravodaje?

- a. Tak jako standardní novinové tituly - čtenáři si je předplácí nebo kupují na stáncích.
- b. Tak jako Česká televize - z koncesionářských poplatků, které nejsou součástí státního rozpočtu.
- c. Jsou financované nejčastěji z rozpočtu obce, která je vydavatelem, tedy z daní.

3. otázka:

Který výrok platí o České televizi?

- a. Radu České televize jmenuje vláda České republiky.
- b. Členy Rady České televize mohou být ministři a poslanci vládních stran.
- c. Rada České televize smí přímo zasahovat do obsahu vysílání České televize.
- d. Žádné výše uvedené tvrzení není pravdivé.

4. otázka:

Který výrok platí o radničním zpravodaji průměrné české obce X?

- a. Redakční radu zpravodaje jmenuje zpravidla Rada obce X.
- b. Členy redakční rady zpravodaje jsou zpravidla členové obecní rady a zastupitelé koaličních stran.
- c. Redakční rada zasahuje do obsahu před vydáním.
- d. Všechna výše zmíněná tvrzení jsou pravdivá.

5. otázka:

Jaký má zhruba měsíční náklad (počet vytisklých exemplářů) radniční zpravodaj ve městě s cca 100,000 obyvateli?

- a. cca 27,000 jako vydání měsíčníku Forbes v celé ČR
- b. cca 42,000 jako vydání týdeníku Respekt v celé ČR
- c. cca 91,000 jako průměrné denní vydání MF DNES v celé ČR

6. otázka:

Co si představujete pod pojmem informační poušť?

- a. Oblast, ve které nevychází žádné místní noviny/média, které by nezávisle informovaly obyvatele o dění v tomto regionu.
- b. Oblast, ve které nefunguje internet.
- c. Oblast, ve které je publikováno různými médii množství různorodých informací a názorů na dění v této oblasti.

7. otázka:

Označte objektivní informaci:

- a. Podařilo se nám dokončit krásný most, který si hned po otevření získal oblibu veřejnosti.
- b. Po 2 letech byl dokončen most, který stál 1 miliardu Kč
- c. Byl dokončen most. Realizace trvala 2 roky, tedy o půl roku déle, než bylo plánováno. Výstavba se prodražila o 30 % proti předpokladu na 1 miliardu Kč.

8. otázka:

Ve městě se plánuje výstavba fotbalového stadionu v blízkosti centra města. Poradte novináři, který téma zpracovává, koho by měl pro článek oslovit, aby byl vyvážený?

- a. starostu, architekta stadionu, předsedu fotbalového klubu
- b. starostu, opozičního zastupitele, zástupce fotbalových fanoušků
- c. zástupce všech politických stran v zastupitelstvu, občany z okolí stavby, předsedu zahrádkářské kolonie, která bude stadionem zrušena

3.5.4

RADNIČNÍ ZPRAVODAJE A INFORMAČNÍ POUŠTĚ – ÚVODNÍ KLIP: JISTĚ, PANE MINISTŘE!

Klip k dispozici zde: <https://youtu.be/1UY9QQygWVw?si=aPJ6tsyTE6HNzl8R>

3.6.1

CO BYCHOM MĚLI ZMĚNIT V NAŠÍ OBCI

V projektové dvouhodinovce se žáci dozví, jak funguje jejich obec, **jak obec informuje občany o svém dění, kdo jsou jejich zastupitelé. Žáci se pokusí sami iniciovat změnu.**

Cíle:

Studenti:

- seznámí se s webovými stránkami své obce;
- zjistí, kdo jsou jejich zastupitelé a co mají v gesci;
- budou sami iniciovat změnu u svých politiků.

Doporučený věk:

13+

Délka:

90 min

Pomůcky:

Projektor, mobilní telefony žáků.

[Kompletní materiály k této lekci ke stažení zde](#)

3.6.1

CO BYCHOM MĚLI ZMĚNIT V NAŠÍ OBCI – ANOTACE

Anotace:

V projektové dvouhodinovce (teoreticky se lze domluvit s učitelem/kou českého jazyka a spojit hodiny) se žáci dozví, jak funguje jejich obec, jak obec informuje občany o svém dění, kdo jsou jejich zastupitelé. Žáci se pokusí sami iniciovat změnu.

Doporučený věk:

13+

Cíle:**Žáci:**

- seznámí se s webovými stránkami své obce
- zjistí, kdo jsou jejich zastupitelé a co mají v gesci
- budou sami iniciovat změnu u svých politiků

Délka:

90 min

Pomůcky:

projektor, mobilní telefony žáků

Postup:**ÚKOL 1. Transparentnost obcí:**

V této aktivitě poznají žáci dostupnost informací o fungování obcí. Učitel rozdělí žáky do skupin a každá skupina se bude zajímat o jinou samosprávu. Skupiny rozdělí tak, aby v každé byl alespoň jeden žák "domácí" - tj. bydlící ve sledované obci.

Učitel vyzve žáky, aby se vžili do role novinářů a zjistili, které z jejich pohledu nejzajímavější téma se probíralo na posledním zasedání zastupitelstva sledované obce.

Žáci musí navštívit webové stránky své obce, kde by měli najít zápisy ze zastupitelstva (byť to není zákonná povinnost, bývají zápisy standardně zveřejněny).

ÚKOL 2. Představení nej bodu:

Žáci pro ostatní skupiny ve 3 minutách shrnou nejzajímavější bod posledního zastupitelstva z jejich pohledu a svůj výběr odůvodní. (Např. schválení vyhlášky o nočním klidu, uzavření smlouvy s developerem, schválení smlouvy na rekonstrukci ulice).

Zároveň zmíní, jaké informace byli schopni ze zápisu získat. (Např. byla popsána diskuse v zastupitelstvu? Jsou k dispozici podkladové materiály pro body na zastupitelstvu?)

ÚKOL 3. Politická odpovědnost:

Učitel vyzve žáky, aby zmínili téma, u něž mají za to, že by se naopak na zastupitelstvu řešit mělo, ale nenašli ho tam (např. téma související s okolím školy - intervaly hromadné dopravy, čistota veřejných prostranství, infrastruktura pro nemotorovou dopravu).

Vyzve žáky, aby v diskusi našli jedno nejpalčivější z témat, které by chtěli řešit. Případně ponechá k dalšímu úkolu více témat pro jednotlivé skupiny.

ÚKOL 4. KONTAKT:

Učitel vyzve žáky, aby z webu obce zjistili jméno a kontakt zastupitele, který je za danou oblast odpovědný.

Dále rozvine diskusi o tom, jakou formou by bylo vhodné daného politika oslovit. Nechá žáky přemýšlet, zda je vhodnější e-mail či označení politika na sociálních sítích. Cílem je vybrat nejefektivnější způsob, jak od daného politika získat zpětnou vazbu a zároveň ho přimět konat či odpovědět žákům na dotazy.

Po zvolení formy společně žáci sestaví obsah sdělení, které politikovi zašlou zvolenou formou. (S učitelem češtiny lze spolupracovat na češtinářsky precizní slohové stránce dopisu.)

Otázky pro třídu:

Co je efektivnější způsob kontaktu - napíše-li celá třída 1 dopis nebo každý žák pošle 1 dopis sám za sebe?

REFLEXE: (5-10 minut)

Na konec hodiny zařadíme reflexi, kde se žáci zamyslí, co se v dnešní hodině dozvěděli a k čemu to poslouží. Z nabídnutých otázek si lze vybrat jen jednu nebo můžete žákům nabídnout, ať si vyberou otázku, která jim přijde nejpodnětnější.

Jakou nejdůležitější informaci jste si z dnešní hodiny odnesli?

Jaká informace byla nejvíce překvapivá?

Co vás na dnešní hodině bavilo a proč?

3.7.

V KŮŽI OZNAMOVATELE – ANOTACE

Oznamovatelé? Whistlebloweři? Nebo práškači, udavači a zrádci?

V české společnosti je zakořeněný pocit, že „držet basu“ proti systému (režimu), je něco, co se očekává a co je správně. Jenomže za každou velkou přírodní katastrofou, za každým korupčním skandálem či sportovním dopingem jsou oznamovatelé, kteří se neozvali ze strachu z odvety.

Cíle:

Studenti:

- na příbězích ze školního prostředí pochopí, kam neoznámení může vést;
- poznají důležitost whistleblowingu v odkazech na filmovou popkulturu;
- díky hře se vžijí do rolí jednotlivých aktérů a poznají, jakým dilematům čelí oznamovatelé;
- společně s učitelem navrhnu změny důležité pro vlastní školu do školního řádu.

Doporučený věk:

14+

Délka:

90 až 180 min (záleží, kolik aktivit bude chtít učitel podniknout)

Pomůcky:

Projektor, flipchart/tabule, nastříhané modelové příběhy a jednotlivé charaktery/role do hry.

Kompletní materiály k této lekci ke stažení zde

3.7.1

V KŮŽI OZNAMOVATELE – ANOTACE

Anotace:

Oznamovatelé? Whistleblowéři? Nebo práskači, udavači a zrádci? V české společnosti je zakořeněný pocit, že „držet basu“ proti systému (režimu), je něco, co se očekává a co je správně. Jenomže za každou velkou přírodní katastrofou, za každým korupčním skandálem či sportovním dopingem jsou oznamovatelé, kteří se neozvali ze strachu z odvetu.

Doporučený věk:

14+

Cíle:**Žáci:**

- na příbězích ze školního prostředí pochopí, kam neoznámení může vést;
- poznají důležitost whistleblowingu v odkazech na filmovou popkulturu;
- díky hře se vžijí do rolí jednotlivých aktérů a poznají, jakým dilematům čelí oznamovatelé;
- polečně s učitelem navrhnou změny důležité pro vlastní školu do školního řádu.

Délka:

90 - 180 min. (záleží, kolik aktivit bude chtít učitel podniknout)

Pomůcky:

projektor, flipchart/tabule, nastříhané modelové příběhy a jednotlivé charakterové role do hry

Postup:

Nejprve je nutné rozvrhnout časové možnosti a adekvátně tomu i aktivity.

Lze použít jako tradiční hodina i jako projektový den, jehož výstupem budou návrhy na systémová zlepšení v organizaci školy.

Učitel může použít prezentaci (viz příloha), která provede celým projektovým dnem.

Na začátku hodiny učitel seznámí žáky se scénářem celého dne:

1. Příběhy
2. Pro a Proti oznamování
3. Co je whistleblowing?
4. Hra (role play) „Chemie v praxi“
5. Ochrana oznamovatelů ve škole

ÚKOL 1. Evokace modelovými příběhy (20-30 min)

Učitel rozdělí třídu do 4 skupin. Každé skupině rozdá jeden příběh, viz příloha Modelové příběhy. (Ideálně jeden papír s příběhem na 2 žáky).

Poprosí žáky, aby si příběh přečetli a vymysleli ve skupině dva různé konce příběhu. Nejprve špatný konec příběhu a následně ideální konec příběhu. Mohou být kreativní, ale mělo by jít o realistické scénáře (10 min).

Následně dostanou všechny skupiny postupně slovo.

Ze skupiny vždy jeden žák přečte příběh před celou třídou.

Po přečtení se učitel zeptá, zda je daný příběh podle nich představitelný nebo zda je příliš „přitažený za vlasy.“

(příběhy čerpají inspiraci z reálných příběhů a novinových článků)

Následně učitel vyzve danou skupinu, aby představila špatný konec příběhu.

Poté se zeptá ostatních skupin, zda považují nastíněný konec příběhu za představitelný.

Následně nechá skupinu popsat dobrý konec příběhu a následuje stejná otázka. U obou alternativních konců se učitel snaží zaměřit pozornost na role oznamovatelů v příbězích. Následují ostatní skupiny.

(Pozn. k příběhům viz podkapitola Inspirační zdroje příběhu)

ÚKOL 2. Pro a Proti oznamování (15 min)

Učitel napíše na tabuli sloupec PRO a sloupec PROTI.

Vyzve žáky, aby mu řekli možná pozitiva a možná negativa oznamování.

(Žáci by se měli na věc podívat z více úhlů pohledu - jak z pohledu „obecného dobra“, tak z pohledu jednotlivých aktérů - oznamovatelů, možných obětí apod.)

Pro rozvíření debaty může učitel použít tabulku Pro a Proti, aby padl dostatek argumentů do obou sloupců.

(Je vhodné rozproudit i debatu na téma svědomí oznamovatele. Jak působí na svědomí situace, „když jsem mohl konat, tak jsem mlčel“ - je pak člověk spoluodpovědný za vzniklý problém/nestěsti?)

(Pauza)

ÚKOL 3. Co je whistleblowing? (15-20 min)

Učitel naváže na předchozí úkol otázkou, zda by se měli oznamovatelé nějak chránit před odvetou, např. zákonem.

Po krátké debatě pustí studentům video (je přiloženo i v prezentaci)

<https://youtu.be/90R0TODHDks>

Následně učitel přečte pojem Whistleblowing dle definice Rady Evropy (viz prezentace) a zdůrazní, že tato definice se vztahuje k ochraně těch lidí, kteří jsou v pracovním poměru. Nejde o definici všech lidí, kteří by měli ohlásit nekalost, pokud o ní vědí.

Dále vybídne studenty ke zmínění dalších pojmenování, která je s pojmem „oznamovatel“ nebo „whistleblower“ napadají.

(V případě negativních pojmenování jako „udavač“, „zrádce“, „práskáč“ apod. se učitel zeptá na důvody negativní konotace.)

Učitel se zeptá třídy, zda zná nějaké známé whistleblowery. U každého jména by měl student vysvětlit, z jakého důvodu jej/ji považuje za whistleblowera/ku.

Následně učitel ukáže několik příkladů známých whistleblowerů a kauz, na které upozornili, aby si žáci uvědomili, jak velká odhalení se díky jejich oznámení podařilo rozkrýt. V prezentaci a v dokumentu Whistlebloweri v pop kultuře najdeme odkazy na 6 významných filmů, které se týkají whistleblowerů. Učitel může navadit žáky k jejich zhlédnutí tím, že stručně vysvětlí, o co ve filmech jde a jaká je role osob, které se nebály něco oznámit.

ÚKOL 4. Hra (role play) "Chemie v praxi" (30-40 min)

Cílem hry je, aby se žáci vcítili do jednotlivých rolí ve hře. Učitel v roli moderátora by měl podporovat aktivní přístup žáků v rámci jednotlivých rolí a interakci mezi rolemi. Žáci budou jednat podle svých úvah. Učitel může podporovat žáky a případně navrhnout „co by se dalo dělat“, pokud by byla některá ze skupin pasivní.

Hra nemá jasný konec. Je možné ji hrát i např. přes obědovou přestávku. Jednotlivé skupiny pak mohou začít konspirovat mezi sebou, což je stav, kterého chceme dosáhnout. Jakmile učitel zhodnotí, že žáci dostatečně pochopili dilemata jednotlivých rolí, hru ukončí.

Postup hry:

Žáky rozdělíme do rovnoměrně velkých skupin. Každá skupina hraje jednu roli, jejíž popis obdrží na papírcích. Jednotlivé role jsou k vytisknutí v dokumentu Popis rolí ke hře.

Učitel žádnou roli ve hře nemá. Je pouze moderátorem. Umožňuje rolím, aby spolu navzájem komunikovaly. To však mohou jen tehdy, pokud o to učitele požádají. Je důležité, aby skupiny (role) postupovaly stále společně. Členové různých skupin spolu mohou komunikovat pouze v rámci hry. Je dobré skupiny oddělit tak, aby se navzájem při domlouvání neslyšely.

TIP 1: Přivzete dalšího učitele

Koordinace hry je pro jednoho člověka velmi náročná. Doporučujeme oslovit alespoň jednoho dalšího učitele, aby pomohl s koordinací. Důležité je, aby spolu koordinátoři komunikovali a vyměňovali si informace z jednotlivých skupin.

TIP 2: Vyberte ke koordinaci 2 další šikovné žáky - pomocníky

Pomocníci si dopředu s učitelem nastudují všechny role ve hře. Učitel jim vysvětlí, že mají poslouchat žáky v jednotlivých skupinách a informovat učitele o plánech jednotlivých skupin. Pokud některá ze skupin požádá o schůzku s jinou, pomocníci informují učitele a pomáhají schůzku zorganizovat.

O jednání a vystupování v dané roli se skupina, která ji reprezentuje, domlouvá společně. Nikdo ve skupině by neměl být v zásadním rozporu s učiněnými rozhodnutími a kroky.

Poté, co si skupiny své role přečtou, mohou se rozhodnout, co udělají - např. si mohou pozvat jinou skupinu, aby si navzájem pohovořily (např. „Pavčina chce mluvit s třídním učitelem“)

TIP 3: Podpořte ombudsmanku

Role ombudsmanky je ve hře patrně nejsložitější. Tato role netuší, co se mezi skupinami děje, proto musí proaktivně hledat způsoby, jak se dovědět víc a vzbudit důvěru. Můžete navrhnout např. fingované hlášení školního rozhlasu, které ombudsmanka provede, či vydání informačního letáku, který se rozdává do všech skupin.

Reflexe hry:

Po ukončení hry učitel požádá žáky, aby zůstali ve skupinách dle svých rolí. Postupně se bude ptát všech skupin, aby každá skupina vyjádřila svůj postup ve hře a své uvažování o svých krocích. Učitel nejprve vyzve skupinu, která jako první požádala o schůzku s jinou skupinou. A tak postupně projde učitel se skupinami celý příběh, který se ve třídě odehrál.

Každé skupiny se nejprve učitel zeptá, jaká byla jejich role. Následně se dotáže, aby vysvětlila své kroky ve hře.

Učitel se snaží zjišťovat, jakým dilematům jednotlivé skupiny čelily. Zvláštní důraz pak klade na roli Pavlíny (potenciální oznamovatelky)

ÚKOL 5: Ochrana oznamovatelů ve škole (20-30 min)

Učitel se dotáže žáků, jaká opatření používá škola k ochraně oznamovatelů, resp. pro důvěrná sdělení o problémech, která se za celý projektový den probrala. Pokud žáci nezmíní ani jedno opatření, zmíní je učitel, případně přizvaný kolega, který má agendu na starosti.

Učitel se dotáže žáků, jaká opatření by navrhovali ve škole zavést (např. schránky důvěry či aplikace pro anonymní oznamování, viz např. nntb.cz aj.). Pokud žáci navrhnou osobu, která by agendu měla mít na starosti, učitel se bude snažit zjistit, jaké atributy by tato osoba podle žáků měla splňovat. (Např. má jít o učitele či externího člověka? Má jít o člena vedení školy? Jak by měl vystupovat navenek a jaké by měla mít tato osoba kompetence?)

Žáci pak dostanou za úkol sepsat v bodech systém, který by na škole měl fungovat pro prevenci negativních jevů, které probírali v rámci projektového dne.

Učitel následně může iniciovat setkání mezi třídou a vedením školy, případně s již k tomuto účelu dedikovanou osobou (např. Metodikem prevence, Školním ombudsmanem, Školním psychologem apod.).

REFLEXE: (5-10 minut)

Na konec hodiny zařadíme reflexi, kde se žáci zamyslí, co se v projektovém dni dozvěděli. Z nabídnutých otázek si lze vybrat jen jednu nebo můžete žákům nabídnout, ať si vyberou otázku, která jim přijde nejpodnětnější.

- Jakou nejdůležitější informaci jste si z dnešní hodiny odnesli?
- Jaká informace byla nejvíce překvapivá?
- Co vás na dnešní hodině bavilo a proč?
- Změnil se v průběhu hodiny váš názor na oznamovatele?
- Myslíte si, že téma ochrany oznamovatelů je pro školu/pro společnost důležité?
- Měla by škola něco změnit na základě dnešní hodiny?
- Za kým byste šli, kdybyste měli podezření na nějaké negativní vlivy na škole?

3.7.2

V KŮŽI OZNAMOVATELE – MODELOVÉ PŘÍBĚHY

Sex za t(r)est

Je konec května. Blíží se závěrečný test z němčiny a Lada je čím dál nešťastnější. Znamky doteď neměla nic moc, doma je tajila. Pro rodiče i trojka na vysvědčení je katastrofa a Ladě pak zakážou jet na skautský tábor, kde dělá vedoucí a moc ji to baví. Obrátí se nakonec na Honzu, jestli by jí správné odpovědi nemohl v průběhu testu posílat na telefon. Honza je překvapený. „Zrovna ty, Lado? To bych teda nečekal. Tak hele klidně, když se potom se mnou vyspíš.“ Lada to nebere úplně vážně: Asi mi Honza chce pomoci a dělá jen hloupý vtipy. Není si jistá, ale test už je druhý den. Zasměje se a přikývne. Na podvod se nepřijde a skautský tábor je zachráněný. Honza čeká na Ladu po týdnu před školou. „Tak co, Lado, teď tvoje část dohody.“ Lada se stáhne: „Počkej, já myslela, že to byl joke.“ Honza je naštvaný. „No tak to teda nebyl, Lado.“ Uplyne další týden a Honza potká Ladu v parku. Chytí ji surově za ruku. „Hele, co teda? Pojd' ke mně, rodiče tam dneska nejsou.“ Lada se mu vytrhne: „Co na mě šaháš? Nech mě na pokoji.“ Honza už se neovládá: „Taky to můžu říct, že jsi to ode mě celé opsala.“ Honza teď čeká na Ladu pravi delně. Ta se mu vyhýbá, utíká před ním, ale má strach. Nejradši by se někomu svěřila, jenže by se současně prozradilo její opisování. Co když jí Honza ublíží?

Úkoly pro hvězdu

Petra je dcerou ředitele školy a hvězda třídy. Všichni se obdivují tomu, jak je rázná, inteligentní i krásná. Psaní úkolů z Matematiky ji ale nebaví. To Kamila skoro nikdo nemá rád, nebo si tak aspoň přijde. O přestávkách jen sedí na místě a něco si čmárá do sešitu. Petra se mu ale moc líbí. Dokonce se jí to pokusí jednou po škole říct. Dopadne to šíleně: „Z toho nic nebude, Kamile. Ale můžeš za mě psát úkoly.“ Kamil zamumlal, že to teda nebude. Jenže Petra se nedá: „Jinak řeknu tátovi, že jsi mě sexuálně obtěžoval. Můžeš začít ASAP. Třeba už s tím dnešním.“ Kamil má z toho strach. Třeba se fakt choval nevhodně: Petra? Jak ho to mohlo napadnout! A co z toho bude, když se to dozví ředitel. Další den skutečně přinese Petře napsaný úkol. „Díky, tak zas příště“, reaguje Petra. Po čase se s dohodou pochlubí Honzovi, který ji docela přitahuje. „Ten ubožák Kamil za mě píše úkoly. Jinak by si to od táty pěkně slíznul.“ „A co ti provedl?“ zajímá se Honza. „Prej se do mě zamiloval. To má za to, jak na mě čumí.“ Honzovi se chování Petry vůbec nelíbí. Nejdřív ji žádá, aby s tím přestala, že to je pro Kamila fakt ponižující. Petra si ale říct nedá. Co dál? Za kým jít? Nakonec to ještě od ředitele odnese on sám. Vždyť všichni vědí, že na svou „Petrušku“ nedá dopustit. Problémy kvůli ní měli dokonce i někteří učitelé, když se jí něco nelíbilo.

Neboj, nějak to uděláme

Klára chodí do školy ráda a skvěle se učí. Teď je ve třetím ročníku na gymnáziu a už pomalu přemýšlí, kam by šla na vysokou školu. Jediný předmět, který skutečně nesnáší, je Čeština. A to se jí přitom nový profesor Otravný na začátku docela zamlouval. Teda až do chvíle, kdy jí během zkoušení nepokrytě koukal do výstřihu a řekl jí, že jí dá „dvě jedničky“. Třída se smála. A nebyla to poslední poznámka od Otravného. Profesor na ni navíc neustále zíral, když ještě sedávala v první lavici. Klára se přestala na Češtinu připravovat a vždycky před hodinou si bere i v přetopené třídě mikinu. Sedá si teď dozadu, co nejdál od „toho trapáka“, jak o něm mluví před kamarádkami. Ty ji ale často jen odbývají s tím, že je na něj zasedlá. Jenom Žaneta má pro ni pochopení. Ale Kláru mrzí, že ani ona se v hodině nikdy nahlas neozve, aby ji podpořila. Klára každou hodinu doufá, že se to tentokrát obejde bez komentářů na její adresu. Jenže ne: „Kláro, přestaňte řešit vztahy se spolužáky a věnujte se radši vztahům větných členů.“ A příště: „Tak mi povězte něco o Dyku. Kláro, to není, na co myslíte. Přečetla jste si doufám něco od Viktora Dyka?“ Kláře dělá čím dál větší obtíže se na hodiny jakkoliv připravovat, nebo při nich dávat pozor a myslet na něco jiného než na všechny ty komentáře. Teď jí hrozí propadnutí a profesor Otravný si ji zavolal po konci vyučování do kabinetu. Žaneta slíbila, že na ni počká před dveřmi. Klára vyběhla ven s pláčem. „Tak co, co se děje, co ti řekl?“ ptá se Žaneta a snaží se Kláru utěšit. „Prý mám za ním jít příští týden domů, že mě tam leccos doučí. Že to zůstane jen mezi námi. A že je to pro mě poslední možnost, jestli nechci na „komisionálky“. Klára se bojí doma cokoliv

říct. Přeci se rodiče nesmějí dozvědět, že jí, která měla vždycky vyznamenání, teď hrozí propadnutí. Žaneta už má o ni ale opravdu strach. Co když Kláře ten trapák Otravný něco udělá? Chová se skutečně perverzně. Kam se má teď ale narychlo obrátit? A nebude se na ni nakonec ještě Klára zlobit? Vždyť to zatím vypadá, že se Klára přese všechno odhodlává k Otravnému nakonec jít...

Kdo tady konspiruje?

Od té doby, co začala válka na Ukrajině, se hodiny Občanské výchovy s profesorkou Pravdivou začínají zvrhávat v její přednášky na téma „pravda leží vždycky někdy uprostřed“, jak s oblibou vždycky dodává. „Putin ví, co dělá. Když se celá Evropa a USA spikla proti Rusku, zbyla mu jen ta speciální operace.“ Nebo „Prosím vás, ty masové hroby, nevěřte všemu, co se pouští v televizi. Tyhle obrázky se dají krásně zinscenovat.“ Marek je na Pravdivou našťvaný. Pokoušel se spolu s dalšími nejdřív Pravdivou upozorňovat, že by se radši věnovali přípravě k maturitním zkouškám. Několikrát se s ní i pohádal, na což doplatil jen horšími známkami. Teď dostal ale nápad - co kdyby se ji pokusil nahrát? Mohli by pak společně s nahrávkou jít za ředitelem. Jenže podobné nahrávání pedagogů je v rozporu se školním řádem. Co když na to ještě sám doplatí? Marek nápad probírá s několika dalšími lidmi ze třídy, kterým věří. Zatím se nemůžou dohodnout. Justýně se nápad líbí a klidně by do toho šla: „Třeba dostanem na občanku někoho lepšího.“ Ale Petr je zásadně proti: „Hele, jednak to je s tou válkou fakt složitější a máme svobodu projevu. A taky mi přijde fakt nefér kohokoli nahrávat a neříct mu to. Jestli něco, tak to nahrávání mi přijde jako konspirace.“ Marek ukazuje ještě různé články a videa, které si k tématu našel. „Jaká konspirace? Podívejte se, z tohohle je úplně jasné, že nám Pravdivá lže. Navíc se jí o tyhle vložky v hodinách nikdo neprosil. Musíme přeci něco udělat...“

3.7.3

V KŮŽI OZNAMOVATELE – PRO A PROTI

Pro a proti oznamování nekalostí

PRO

Je šance, že se konkrétní situace vyřeší.

Podaří se díky tomu zavést do budoucna systémové řešení, vzdělávání atd. Situace se nebude opakovat v budoucnu.

Osobní pocit, že „jsem udělal správnou věc“. Budu mít čisté svědomí.

Problém přestane být bagatelizován, ostatní si uvědomí závažnost daného jednání/chování i to, že k němu skutečně dochází.

Pomoc konkrétnímu člověku.

Možné potrestání viníka.

Ti, kdo se podobného jednání dopouštějí nebo k němu mají sklony, budou vědět, že jim příště snadno hrozí potíže. Do ničeho se nepustí alespoň kvůli obavě z trestu.

Překonám v sobě strach z toho, že se provalí i něco, čeho jsem se sám dopustil, a naopak napomůžu vyřešení situace.

Udělal jsem maximum

PROTI

Hrozí, že se viník o oznámení dozví, nic se nestane, ale situace se ještě zhorší.

Jestli se oznámení ukáže jako neopodstatněné, vznikne nechuť se o podobných problémech pro příště vůbec bavit. I snaha o prevenci bude vnímána jako „hon na čarodějnice“.

Sám se mohu stát terčem hněvu ostatních. Nespokojený může být dokonce i ten, komu jsem se snažil pomoci. Např. proto, že jeho situace byla podle něj zbytečně zveřejněna.

Kolektiv bude trestat oznamovatele, vyhodnotí si jeho reakci jako přemrštěnou, jednostrannou, přehnanou.

„Oběť“ nemusí o takové oznámení stát, bude to pro ni ještě větší zátěž.

Bez dostatečných důkazů viník unikne trestu a ještě se bude moci mstít.

Když se ani po oznámení nic nevyřeší, potenciální viníci si oddechnou. Všichni, kdo mají sklony k podobnému jednání, zjistí, že si mohou dělat do budoucna, co chtějí

Případ ukazuje i na moje osobní selhání, může mě čekat potíže.

Falešný pocit toho, že stačí oznámit a situace se vyřeší sama tím, že jsem problém přenesl na někoho jiného.

Pocit „zrady“ kolektivu, který páchá nekalosti.

3.7.4

V KŮŽI OZnamovatele - WHISTLEBLOWEŘI V POPKULTUŘE

Pro zdůraznění role whistleblowerů pro společnost jsme vybrali několik filmů, které mohou žákům umožnit uvědomit si důležitost whistleblowingu.

Lze postupovat dle prezentace a po nastudování vysvětlit jednotlivé aktéry.

Aféra Watergate

Film: Všichni prezidentovi muži

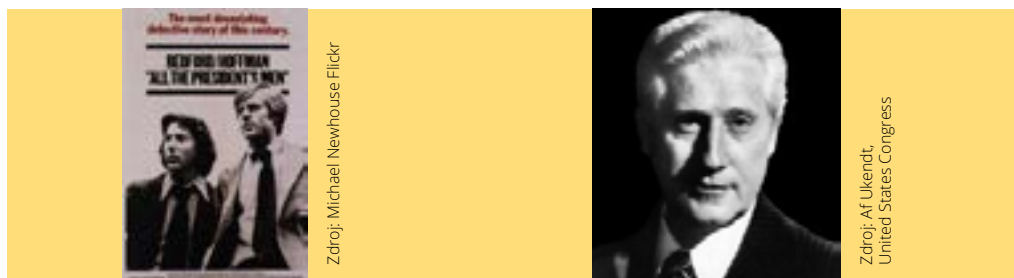
https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C5%A1ichni_prezidentovi_mu%C5%BEi

Trailer k filmu:

https://youtu.be/DC3YFyah_Yg

Whistleblower: Mark Felt (alias Deep Throat)

https://cs.wikipedia.org/wiki/Mark_Felt

Lance Armstrong - dopingový skandál

Film: The Program

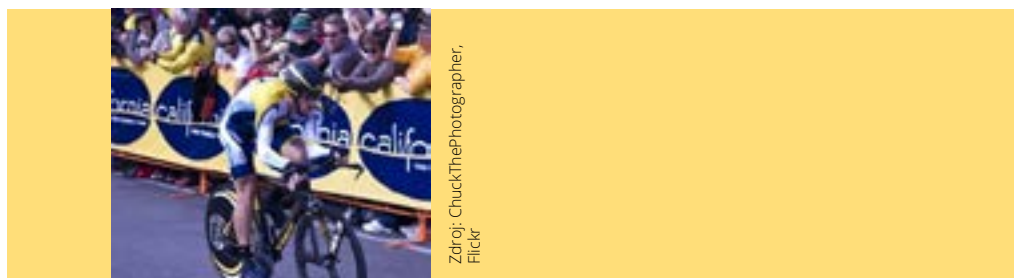
Trailer k filmu: <https://youtu.be/v4MiqwYE-5k>

Whistleblower: Floyd Landis

(týmový kolega Armstronga, který pomohl odhalit praktiky ve vrcholové cyklistice, kterých byl Armstrong hlavním aktérem.)

Článek o Landisovi:

<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2018/05/lance-armstrong-floyd-landis/556868/>

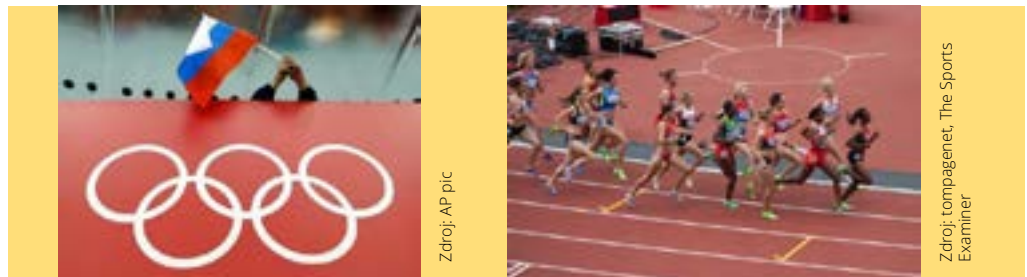
Ruský státní doping

Film Icarus

Trailer k filmu:

<https://youtu.be/qXoRdSTrR-4>

Whistleblower: Dr. Grigorij Rodchenkov

Válka v Iráku, OxFam, #MeToo

Film: When We Speak

Trailer k filmu: <https://youtu.be/v0OauiZ0lwE>

Whistleblowerky:

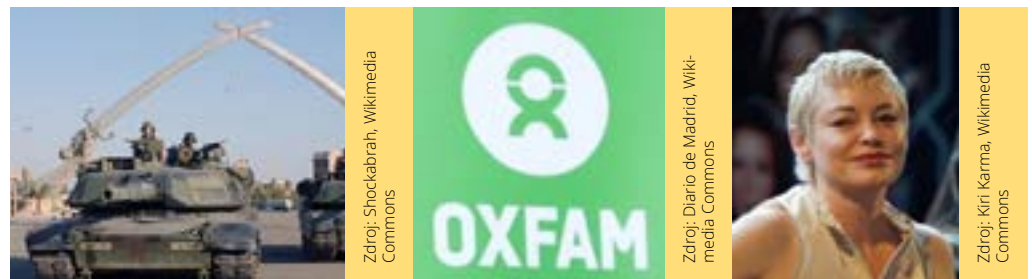
Katharine Gun - oznamovatelka z britské tajné služby v kauze války v Iráku:

https://en.wikipedia.org/wiki/Katharine_Gun

Rose McGowan - oznamovatelka chování Herveyho Weinsteina #MeToo

https://cs.wikipedia.org/wiki/Rose_McGowan

Helen Evans - oznamovatelka kauzy sexuálního zneužívání v rozvojových zemích pracovníky humanitární organizace OxFam https://en.wikipedia.org/wiki/Oxfam#Staff_sexual_misconduct_in_Haiti_and_Chad

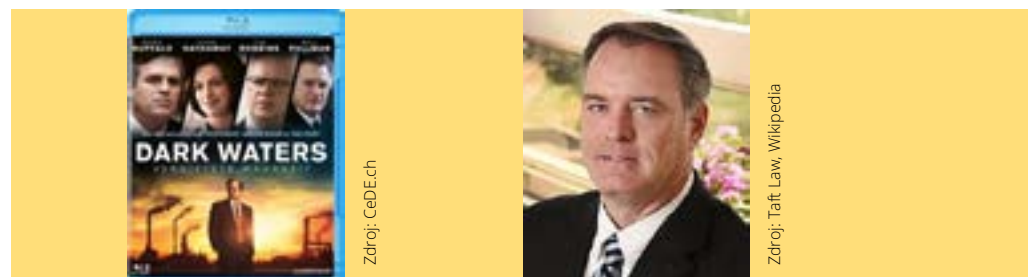
Toxická výroba teflonu v USA

Film: Dark Waters

Trailer k filmu: <https://youtu.be/RvAOuhyunhY>

Whistleblower/advokát: Robert Bilott

https://cs.wikipedia.org/wiki/Robert_Bilott

Korupce v rumun- ském zdravotnictví

Film: Kolektiv

Trailer k filmu: <https://youtu.be/04nWDGHjyME>

Whistlebloweři: spousta zaměstnanců nemocnic, ministerstva zdravotnictví apod.

Zdroj: Briteh Mirela, Wikimedia
Commons

3.7.5

V KŮŽI OZNAMOVATELE – POPIS ROLÍ KE HŘE

Jana

Jmenuješ se Jana. Chodíš do třídy s Kryštofem a Pavlínou. Připadáš si obézní, i když jsi úplně běžně vypadající dívka. Jsi dobrá v chemii. Kryštof, kterého ses jednou ptala, jestli mu připadáš tlustá, se ti nabídl, že má pro tvoje problémy s údajnou obezitou řešení. Rád ti opatří pervitin, po kterém se hubne, když za něj napíšeš práci z chemie, aby nepropadl. Zdálo se ti to dobrodružné a navíc se tím konečně mohl vyřešit tvůj problém. Za Kryštofa jsi napsala práci, aby postoupil do dalšího ročníku a „perník“ sis skutečně vyzkoušela. Svěřila ses jen svojí nejlepší kamarádce Pavlíně, která tě sice varovala, ale co je jí do toho. První měsíce to bylo úžasné. Neměla jsi skutečně chuť k jídlu, přestala chodit na obědy do jídelny a tvoje postava se začala blížit tvým představám. Za Kryštofa píšeš další práce a on ti výměnou dodává „piko“. Jenže to přestává stačit. Potřebuješ vyšší dávky, a když je nemáš, celý svět bys nejraději vyhodila do povětří.

Kryštof ale už chce krom pomoci ve škole i peníze, kterých moc nemáš. Nesnášíš ho, ale zdá se ti, že nemáš na výběr. Nakonec jsi dokonce vzala z tašky peníze Pavlíně. Moc se za to stydíš, ale omlouváš si to tím, že pro tebe nemá Pavlína pochopení a že si to zasloužila. Někdy bys chtěla zpátky svůj starý život, zkoušela jsi i přestat, ale je to silnější než ty.

Bojíš se, že když praskne, že bereš drogy a ukradla jsi peníze, hrozí ti i vyhazov ze školy. Zrovna u vás na škole totiž byl nedávno drogový skandál, který prosákl i na veřejnost. Vedení školy je tak na cokoli spojeného s drogami maximálně přísné.

Teď přemýšlíš, co budeš dělat dál. Snažit se přestat? Nebo sehnat další zdroje peněz? Co dál s Pavlínou? A co s Kryštofem? Na koho se případně obrátit o pomoc?

Jana

Jmenuješ se Jana. Chodíš do třídy s Kryštofem a Pavlínou. Připadáš si obézní, i když jsi úplně běžně vypadající dívka. Jsi dobrá v chemii. Kryštof, kterého ses jednou ptala, jestli mu připadáš tlustá, se ti nabídl, že má pro tvoje problémy s údajnou obezitou řešení. Rád ti opatří pervitin, po kterém se hubne, když za něj napíšeš práci z chemie, aby nepropadl. Zdálo se ti to dobrodružné a navíc se tím konečně mohl vyřešit tvůj problém. Za Kryštofa jsi napsala práci, aby postoupil do dalšího ročníku a „perník“ sis skutečně vyzkoušela. Svěřila ses jen svojí nejlepší kamarádce Pavlíně, která tě sice varovala, ale co je jí do toho. První měsíce to bylo úžasné. Neměla jsi skutečně chuť k jídlu, přestala chodit na obědy do jídelny a tvoje postava se začala blížit tvým představám. Za Kryštofa píšeš další práce a on ti výměnou dodává „piko“. Jenže to přestává stačit. Potřebuješ vyšší dávky, a když je nemáš, celý svět bys nejraději vyhodila do povětří.

Kryštof ale už chce krom pomoci ve škole i peníze, kterých moc nemáš. Nesnášíš ho, ale zdá se ti, že nemáš na výběr. Nakonec jsi dokonce vzala z tašky peníze Pavlíně. Moc se za to stydíš, ale omlouváš si to tím, že pro tebe nemá Pavlína pochopení a že si to zasloužila. Někdy bys chtěla zpátky svůj starý život, zkoušela jsi i přestat, ale je to silnější než ty.

Bojíš se, že když praskne, že bereš drogy a ukradla jsi peníze, hrozí ti i vyhazov ze školy. Zrovna u vás na škole totiž byl nedávno drogový skandál, který prosákl i na veřejnost. Vedení školy je tak na cokoli spojeného s drogami maximálně přísné.

Teď přemýšlíš, co budeš dělat dál. Snažit se přestat? Nebo sehnat další zdroje peněz? Co dál s Pavlínou? A co s Kryštofem? Na koho se případně obrátit o pomoc?

Jana

Jmenuješ se Jana. Chodíš do třídy s Kryštofem a Pavlínou. Připadáš si obézní, i když jsi úplně běžně vypadající dívka. Jsi dobrá v chemii. Kryštof, kterého ses jednou ptala, jestli mu připadáš tlustá, se ti nabídl, že má pro tvoje problémy s údajnou obezitou řešení. Rád ti opatří pervitin, po kterém se hubne, když za něj napíšeš práci z chemie, aby nepropadl. Zdálo se ti to dobrodružné a navíc se tím konečně mohl vyřešit tvůj problém. Za Kryštofa jsi napsala práci, aby postoupil do dalšího ročníku a „perník“ sis skutečně vyzkoušela. Svěřila ses jen svojí nejlepší kamarádce Pavlíně, která tě sice varovala, ale co je jí do toho. První měsíce to bylo úžasné. Neměla jsi skutečně chuť k jídlu, přestala chodit na obědy do jídelny a tvoje postava se začala blížit tvým představám. Za Kryštofa píšeš další práce a on ti výměnou dodává „piko“. Jenže to přestává stačit. Potřebuješ vyšší dávky, a když je nemáš, celý svět bys nejraději vyhodila do povětří.

Kryštof ale už chce krom pomoci ve škole i peníze, kterých moc nemáš. Nesnášíš ho, ale zdá se ti, že nemáš na výběr. Nakonec jsi dokonce vzala z tašky peníze Pavlíně. Moc se za to stydíš, ale omlouváš si to tím, že pro tebe nemá Pavlína pochopení a že si to zasloužila. Někdy bys chtěla zpátky svůj starý život, zkoušela jsi i přestat, ale je to silnější než ty.

Bojíš se, že když praskne, že bereš drogy a ukradla jsi peníze, hrozí ti i vyhazov ze školy. Zrovna u vás na škole totiž byl nedávno drogový skandál, který prosákl i na veřejnost. Vedení školy je tak na cokoli spojeného s drogami maximálně přísné.

Teď přemýšlíš, co budeš dělat dál. Snažit se přestat? Nebo sehnat další zdroje peněz? Co dál s Pavlínou? A co s Kryštofem? Na koho se případně obrátit o pomoc?

Pavlína

Jmenuješ se Pavlína. Chodíš do třídy s Janou a Kryštofem. Jsi nejlepší kamarádka Jany. Ta se ti před časem svěřila, že vyzkouší „perník“ na hubnutí od Kryštofa, který dostala za to, že za něj napsala práci z chemie, aby nepropadl. Odrazovala jsi ji od toho s tím, že vypadá přece úplně normálně, ale nedala si říct. Měla jsi o Janu strach, ale nikomu jsi to neřekla. Vždyť bys mohla přijít o kamarádku. Ostatní ve třídě by se ti smáli, vždyť někteří už si „piko“ vyzkoušeli a říkali, že „je to v pohodě“. A Kryštof by se ti mohl mstít. Nechala jsi to tedy být, že jsi třeba jen hysterická. Navíc Jana chvíli vypadala šťastně. O přestávce prohodila, že prý se „konečně dostala i k nějakým chemickým pokusům“. Jenže s Janou to pak bylo horší a horší. Je vyhublá na kost a taky pěkně protivná, skoro zlá. V hodinách usíná. Vůbec ji nepoznáváš a říkáš si, že jsi to měla řešit dřív. Kam se ale obrátit? Přece nemůžeš jen tak jít za třídním. Ze zoufalství jsi nakonec prosila Kryštofa, ať Janě přestane drogu dodávat. Ten se ti vysmál a navíc byl pěkně naštvaný, že o obchodu s Janou víš. Když to prý řekneš někomu dalšímu, bude to mít ošklivé následky. A aby toho nebylo málo, nedávno se ti o přestávce ztratily z tašky peníze. Zřejmě bys to jinak hned řešila, jenže si jsi dost jistá, že to byla Jana. Je ti jí moc líto a máš ji ráda. Nechceš jí dělat další průšvih. Ovšem současně bys ji za ty poslední měsíce nejradši dala studenou sprchu.

Teď přemýšlíš, co budeš dělat dál. Promluvit si s Janou? Obrátit se na třídní/ho? Nebo ještě na někoho jiného? Prý je ve škole teď nově ombudsman/ka, který/á podobné problémy řeší.

Pavčina

Jmenuješ se Pavčina. Chodíš do třídy s Janou a Kryštofem. Jsi nejlepší kamarádka Jany. Ta se ti před časem svěřila, že vyzkouší „perník“ na hubnutí od Kryštofa, který dostala za to, že za něj napsala práci z chemie, aby nepropadl. Odrazovala jsi ji od toho s tím, že vypadá přece úplně normálně, ale nedala si říct. Měla jsi o Janu strach, ale nikomu jsi to neřekla. Vždyť bys mohla přijít o kamarádku. Ostatní ve třídě by se ti smáli, vždyť někteří už si „piko“ vyzkoušeli a říkali, že „je to v pohodě“. A Kryštof by se ti mohl mstít. Nechala jsi to tedy být, že jsi třeba jen hysterická. Navíc Jana chvíli vypadala šťastně. O přestávce prohodila, že prý se „konečně dostala i k nějakým chemickým pokusům“. Jenže s Janou to pak bylo horší a horší. Je vyhublá na kost a taky pěkně protivná, skoro zlá. V hodinách usíná. Vůbec ji nepoznáváš a říkáš si, že jsi to měla řešit dřív. Kam se ale obrátit? Přece nemůžeš jen tak jít za třídním. Ze zoufalství jsi nakonec prosila Kryštofa, ať Janě přestane drogu dodávat. Ten se ti vysmál a navíc byl pěkně našťvaný, že o obchodu s Janou víš. Když to prý řekneš někomu dalšímu, bude to mít ošklivé následky. A aby toho nebylo málo, nedávno se ti o přestávce ztratily z tašky peníze. Zřejmě bys to jinak hned řešila, jenže si jsi dost jistá, že to byla Jana. Je ti jí moc líto a máš ji ráda. Nechceš jí dělat další průšvih. Ovšem současně bys ji za ty poslední měsíce nejradši dala studenou sprchu.

Teď přemýšlíš, co budeš dělat dál. Promluvit si s Janou? Obrátit se na třídní/ho? Nebo ještě na někoho jiného? Prý je ve škole teď nově ombudsman/ka, který/á podobné problémy řeší.

Pavčina

Jmenuješ se Pavčina. Chodíš do třídy s Janou a Kryštofem. Jsi nejlepší kamarádka Jany. Ta se ti před časem svěřila, že vyzkouší „perník“ na hubnutí od Kryštofa, který dostala za to, že za něj napsala práci z chemie, aby nepropadl. Odrazovala jsi ji od toho s tím, že vypadá přece úplně normálně, ale nedala si říct. Měla jsi o Janu strach, ale nikomu jsi to neřekla. Vždyť bys mohla přijít o kamarádku. Ostatní ve třídě by se ti smáli, vždyť někteří už si „piko“ vyzkoušeli a říkali, že „je to v pohodě“. A Kryštof by se ti mohl mstít. Nechala jsi to tedy být, že jsi třeba jen hysterická. Navíc Jana chvíli vypadala šťastně. O přestávce prohodila, že prý se „konečně dostala i k nějakým chemickým pokusům“. Jenže s Janou to pak bylo horší a horší. Je vyhublá na kost a taky pěkně protivná, skoro zlá. V hodinách usíná. Vůbec ji nepoznáváš a říkáš si, že jsi to měla řešit dřív. Kam se ale obrátit? Přece nemůžeš jen tak jít za třídním. Ze zoufalství jsi nakonec prosila Kryštofa, ať Janě přestane drogu dodávat. Ten se ti vysmál a navíc byl pěkně našťvaný, že o obchodu s Janou víš. Když to prý řekneš někomu dalšímu, bude to mít ošklivé následky. A aby toho nebylo málo, nedávno se ti o přestávce ztratily z tašky peníze. Zřejmě bys to jinak hned řešila, jenže si jsi dost jistá, že to byla Jana. Je ti jí moc líto a máš ji ráda. Nechceš jí dělat další průšvih. Ovšem současně bys ji za ty poslední měsíce nejradši dala studenou sprchu.

Teď přemýšlíš, co budeš dělat dál. Promluvit si s Janou? Obrátit se na třídní/ho? Nebo ještě na někoho jiného? Prý je ve škole teď nově ombudsman/ka, který/á podobné problémy řeší.

Kryštof

Jmenuješ se Kryštof. Chodíš do třídy s Janou a Pavlínou. Škole toho moc nedáváš, radši si zkoušíš nové věci, paříš, bavíš se s každým. A přál by sis mít hodně peněz. Ty se podle tebe dneska vydělávají úplně jinak než biflováním. Ty máš třeba kontakty na lidi, co vaří „piko“. To ostatně vyřešilo i tvoje školní obtíže. Propadal jsi z chemie a měl jsi napsat školní práci o vzácných plynech. Napadlo tě, že bys mohl oslovit Janu, od které jsi věděl, že si připadá tlustá. Na chemii byla ale vždycky dobrá. Vždyť po pervitinu se přece hubne, člověk ani nemá chuť k jídlu. Ty ho teda moc nebereš, ne, že bys to nezkusil, ale máš k tomu respekt a víc tě lákají ty peníze z prodeje. Jana souhlasila a ty jsi bez potíží postoupil do dalšího ročníku. Jana za tebe píše práce a navíc si bere „pika“ víc, takže už si u ní říkáš i o peníze. Vypadá i chová se čím dál hůř, někdy ti jí je trochu líto, ale nakonec – co ti je do toho, její život, její volba. Nedávno za tebou přišla Janina kamarádka Pavlína, abys s tím obchodem s Janou přestal, že to takhle dál nejde. Byl jsi pěkně naštvaný, že o tom obchodu Pavlína ví. Ale zatlačil jsi na ni, že když to někomu řekne, bude to mít ošklivé následky. Snad to stačilo.

Kdyby prasklo, že dodáváš Janě drogy, máš jeden trumf. Jednou jsi totiž nachytl svého třídního učitele v intimní situaci se studentkou z pedagogické fakulty, která byla ve škole na praxi. Dokonce jsi je i vyfotil, takže kdyby něco, můžeš ženatého učitele zatlačit do kouta.

Co budeš dělat dál? Přece jen to začíná být trochu nebezpečné a obchod s Janou se může prozradit. Přemýšlíš, jestli jsi to trochu nepřehnal.

Kryštof

Jmenuješ se Kryštof. Chodíš do třídy s Janou a Pavlínou. Škole toho moc nedáváš, radši si zkoušíš nové věci, paříš, bavíš se s každým. A přál by sis mít hodně peněz. Ty se podle tebe dneska vydělávají úplně jinak než biflováním. Ty máš třeba kontakty na lidi, co vaří „piko“. To ostatně vyřešilo i tvoje školní obtíže. Propadal jsi z chemie a měl jsi napsat školní práci o vzácných plynech. Napadlo tě, že bys mohl oslovit Janu, od které jsi věděl, že si připadá tlustá. Na chemii byla ale vždycky dobrá. Vždyť po pervitinu se přece hubne, člověk ani nemá chuť k jídlu. Ty ho teda moc nebereš, ne, že bys to nezkusil, ale máš k tomu respekt a víc tě lákají ty peníze z prodeje. Jana souhlasila a ty jsi bez potíží postoupil do dalšího ročníku. Jana za tebe píše práce a navíc si bere „pika“ víc, takže už si u ní říkáš i o peníze. Vypadá i chová se čím dál hůř, někdy ti jí je trochu líto, ale nakonec – co ti je do toho, její život, její volba. Nedávno za tebou přišla Janina kamarádka Pavlína, abys s tím obchodem s Janou přestal, že to takhle dál nejde. Byl jsi pěkně naštvaný, že o tom obchodu Pavlína ví. Ale zatlačil jsi na ni, že když to někomu řekne, bude to mít ošklivé následky. Snad to stačilo.

Kdyby prasklo, že dodáváš Janě drogy, máš jeden trumf. Jednou jsi totiž nachytl svého třídního učitele v intimní situaci se studentkou z pedagogické fakulty, která byla ve škole na praxi. Dokonce jsi je i vyfotil, takže kdyby něco, můžeš ženatého učitele zatlačit do kouta.

Co budeš dělat dál? Přece jen to začíná být trochu nebezpečné a obchod s Janou se může prozradit. Přemýšlíš, jestli jsi to trochu nepřehnal.

Kryštof

Jmenuješ se Kryštof. Chodíš do třídy s Janou a Pavlínou. Škole toho moc nedáváš, radši si zkoušíš nové věci, paříš, bavíš se s každým. A přál by sis mít hodně peněz. Ty se podle tebe dneska vydělávají úplně jinak než biflováním. Ty máš třeba kontakty na lidi, co vaří „piko“. To ostatně vyřešilo i tvoje školní obtíže. Propadal jsi z chemie a měl jsi napsat školní práci o vzácných plynech. Napadlo tě, že bys mohl oslovit Janu, od které jsi věděl, že si připadá tlustá. Na chemii byla ale vždycky dobrá. Vždyť po pervitinu se přece hubne, člověk ani nemá chuť k jídlu. Ty ho teda moc nebereš, ne, že bys to nezkusil, ale máš k tomu respekt a víc tě lákají ty peníze z prodeje. Jana souhlasila a ty jsi bez potíží postoupil do dalšího ročníku. Jana za tebe píše práce a navíc si bere „pika“ víc, takže už si u ní říkáš i o peníze. Vypadá i chová se čím dál hůř, někdy ti jí je trochu líto, ale nakonec – co ti je do toho, její život, její volba. Nedávno za tebou přišla Janina kamarádka Pavlína, abys s tím obchodem s Janou přestal, že to takhle dál nejde. Byl jsi pěkně naštvaný, že o tom obchodu Pavlína ví. Ale zatlačil jsi na ni, že když to někomu řekne, bude to mít ošklivé následky. Snad to stačilo.

Kdyby prasklo, že dodáváš Janě drogy, máš jeden trumf. Jednou jsi totiž nachytl svého třídního učitele v intimní situaci se studentkou z pedagogické fakulty, která byla ve škole na praxi. Dokonce jsi je i vyfotil, takže kdyby něco, můžeš ženatého učitele zatlačit do kouta.

Co budeš dělat dál? Přece jen to začíná být trochu nebezpečné a obchod s Janou se může prozradit. Přemýšlíš, jestli jsi to trochu nepřehnal.

Třídní učitel

Jsi třídní učitel. Ve třídě máš taky Pavlínu, Janu a Kryštofa. Poslední dobou se ti zdají některé věci divné. Kryštof, který škole nikdy moc nedal, začal mít docela dobré výsledky z chemie. A Jana začíná vypadat divně. Nezvykle zhubla, v hodinách usíná. Zhoršil se jí prospěch a je velmi protivná, všem začala odsekávat.

Jsi ženatý a máte dítě, ale poslední dobou vám to doma neklape. Chtěl bys dát vše do pořádku. Jenže před časem jsi měl krátký poměr se studentkou pedagogické fakulty, která byla ve škole na praxi. V intimní situaci vás načapal zrovna Kryštof. Bojíš se, že kdyby se Kryštof rozpovídal, mohlo by to definitivně rozbít tvé manželství a ohrozit dokonce i tvoje místo ve škole, protože vedení si dává velice záležet na reputaci školy. V minulosti tu totiž byla drogová kauza, která školu velmi poškodila a vedení je velmi citlivé na cokoli, co může školní pověst dál poškozovat.

Přemýšlíš, jak se o těch změnách dozvědět víc a postupovat citlivě.

Třídní učitel

Jsi třídní učitel. Ve třídě máš taky Pavlínu, Janu a Kryštofa. Poslední dobou se ti zdají některé věci divné. Kryštof, který škole nikdy moc nedal, začal mít docela dobré výsledky z chemie. A Jana začíná vypadat divně. Nezvykle zhubla, v hodinách usíná. Zhoršil se jí prospěch a je velmi protivná, všem začala odsekávat.

Jsi ženatý a máte dítě, ale poslední dobou vám to doma neklape. Chtěl bys dát vše do pořádku. Jenže před časem jsi měl krátký poměr se studentkou pedagogické fakulty, která byla ve škole na praxi. V intimní situaci vás načapal zrovna Kryštof. Bojíš se, že kdyby se Kryštof rozpovídal, mohlo by to definitivně rozbít tvé manželství a ohrozit dokonce i tvoje místo ve škole, protože vedení si dává velice záležet na reputaci školy. V minulosti tu totiž byla drogová kauza, která školu velmi poškodila a vedení je velmi citlivé na cokoli, co může školní pověst dál poškozovat.

Přemýšlíš, jak se o těch změnách dozvědět víc a postupovat citlivě.

Třídní učitel

Jsi třídní učitel. Ve třídě máš taky Pavlínu, Janu a Kryštofa. Poslední dobou se ti zdají některé věci divné. Kryštof, který škole nikdy moc nedal, začal mít docela dobré výsledky z chemie. A Jana začíná vypadat divně. Nezvykle zhubla, v hodinách usíná. Zhoršil se jí prospěch a je velmi protivná, všem začala odsekávat.

Jsi ženatý a máte dítě, ale poslední dobou vám to doma neklape. Chtěl bys dát vše do pořádku. Jenže před časem jsi měl krátký poměr se studentkou pedagogické fakulty, která byla ve škole na praxi. V intimní situaci vás načapal zrovna Kryštof. Bojíš se, že kdyby se Kryštof rozpovídal, mohlo by to definitivně rozbít tvé manželství a ohrozit dokonce i tvoje místo ve škole, protože vedení si dává velice záležet na reputaci školy. V minulosti tu totiž byla drogová kauza, která školu velmi poškodila a vedení je velmi citlivé na cokoli, co může školní pověst dál poškozovat.

Přemýšlíš, jak se o těch změnách dozvědět víc a postupovat citlivě.

Místní ombudsmanka

Jsi školní ombudsmanka, která má pomáhat studentům s jejich problémy včetně šikany, drog nebo sexismu. Nedávno jsi nastoupila a postupně se snažíš zorientovat, co se ve škole děje a jak funguje.

Škola tvé místo zřídila proto, aby napravila svou špatnou pověst z minulosti. Na škole se totiž objevily problémy s drogami, které se dostaly dokonce na veřejnost. Škola tak přišla o dobrou reputaci, a dokonce se na ni začalo hlásit o hodně méně studentů. Hrozí, že se omezí počet tříd a museli by se propouštět i pedagogové.

Tvým úkolem je předcházet dalším kauzám a negativním jevům ve škole.

Přemýšlíš, jak budeš postupovat.

Místní ombudsmanka

Jsi školní ombudsmanka, která má pomáhat studentům s jejich problémy včetně šikany, drog nebo sexismu. Nedávno jsi nastoupila a postupně se snažíš zorientovat, co se ve škole děje a jak funguje.

Škola tvé místo zřídila proto, aby napravila svou špatnou pověst z minulosti. Na škole se totiž objevily problémy s drogami, které se dostaly dokonce na veřejnost. Škola tak přišla o dobrou reputaci, a dokonce se na ni začalo hlásit o hodně méně studentů. Hrozí, že se omezí počet tříd a museli by se propouštět i pedagogové.

Tvým úkolem je předcházet dalším kauzám a negativním jevům ve škole.

Přemýšlíš, jak budeš postupovat.

Místní ombudsmanka

Jsi školní ombudsmanka, která má pomáhat studentům s jejich problémy včetně šikany, drog nebo sexismu. Nedávno jsi nastoupila a postupně se snažíš zorientovat, co se ve škole děje a jak funguje.

Škola tvé místo zřídila proto, aby napravila svou špatnou pověst z minulosti. Na škole se totiž objevily problémy s drogami, které se dostaly dokonce na veřejnost. Škola tak přišla o dobrou reputaci, a dokonce se na ni začalo hlásit o hodně méně studentů. Hrozí, že se omezí počet tříd a museli by se propouštět i pedagogové.

Tvým úkolem je předcházet dalším kauzám a negativním jevům ve škole.

Přemýšlíš, jak budeš postupovat.

3.7.6

V KŮŽI OZNAMOVATELE – INSPIRAČNÍ ZDROJE PŘÍBĚHŮ

Příběhy, se kterými budou studentky a studenti v rámci projektového dne pracovat, jsou smyšlené, ovšem mají reálný základ. Existuje celá řada zdokumentovaných případů a projevů sexismu nebo problémů s drogami na školách. Níže najdete výčet některých inspiračních zdrojů - internetových odkazů na články, průzkumy a tiskové zprávy, ze kterých jsme při přípravě vycházeli.

a. Výzkumy a průzkumy k sexuálnímu obtěžování:

1. Genderově motivované a sexuální obtěžování na středních školách: Hraniční vhodné chování (Irena Smetáčková, Petr Pavlík) https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/viewFile/5960/5072
2. Obtěžování středoškolských studentek a studentů ze strany vyučujících (Irena Smetáčková, Petr Pavlík) <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1352739840.pdf>
3. Zpráva z průzkumu - sexuální výchova na středních školách (Česká středoškolská unie) <https://stredoskolskaunie.cz/wp-content/uploads/2020/11/Zprava-z-pruzkumu-sexualni-vychova-na-strednich-skolach.pdf>
4. Rozhovor k výzkumu studujících v rámci projektu Otevřená věda Akademie věd ČR k sexuálnímu obtěžování na středních školách https://www.e15.cz/the-student-times/sikana-se-sexualnim-podtonem-neni-vnimana-jako-problem--tvrdi-studujici-1365324?fbclid=IwAR1qfOXofnz_glvFa87IK-sDcxQV8XFn-D5i0HzivFf3EyHhUGjAPt-15cOS8

b. Články o kupování diplomových prací

1. Studenti si kupují hotové diplomky. Školy netuší, co s tím <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/470799/studenti-si-kupuji-hotove-diplomky-skoly-ne-tusi-co-s-tim.html>
2. Podvod, který se nedá odhalit: Britové si objednávají školní práce z Afriky <https://www.vysokeskoly.cz/clanek/podvod-ktery-se-neda-odhalit-britove-si-objednavaji-skolni-prace-z-afriky>

c. Články o drogách ve škole

1. Série reportážních textů o pervitinu (Pavel Šplíchal, Apolena Rychlíková) <https://denikalarm.cz/serialy/piko-jak-se-pervitin-stal-soucasti-ceske-kazdodennosti/>
2. Obviněný učitel prodával drogy studentům, věří policie. Škola se bojí zániku https://www.idnes.cz/praha/zpravy/ucitel-skalsko-obvineni-drzeni-drog-A151205_2210331_praha-zpravy_mav
3. V ulicích Zlína prodávají drogy i středoškoláci <https://zlinicky.denik.cz/zlociny-a-soudy/v-ulicich-zlina-prodavaji-drogy-i-stredoskolaci.html>
4. Drog a zbraní ve školách přibývá, často se to ututlá <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-drog-a-zbrani-ve-skolach-pribyva-casto-se-to-ututla-40053987>

5. Drogy a závislosti se týkají každé střední školy. Bez výjimek!
<https://aktualne.podaneruce.cz/drogy-a-zavislosti-se-tykaji-kazde-stredni-skoly-bez-vyjimek/>
6. Žákyně základní školy na pervitinu
<https://www.policie.cz/clanek/zakayne-zakladni-skoly-na-pervitinu.aspx>
7. Orlová - hlavní město pervitinu v Česku. Sídlištní nuda žene stále více lidí k drogám
<https://www.reflex.cz/clanek/fotogalerie/77319/orlova-hlavni-mesto-pervitinu-v-cesku-sidlistni-nu-da-zene-stale-vice-lidi-k-drogam.html>

3.7.7

V KŮŽI OZNAMOVATELE – PREZENTACE

Prezentace ke stažení k dispozici zde: https://oziveni.cz/seminare_4/materialy-pro-ucitele/

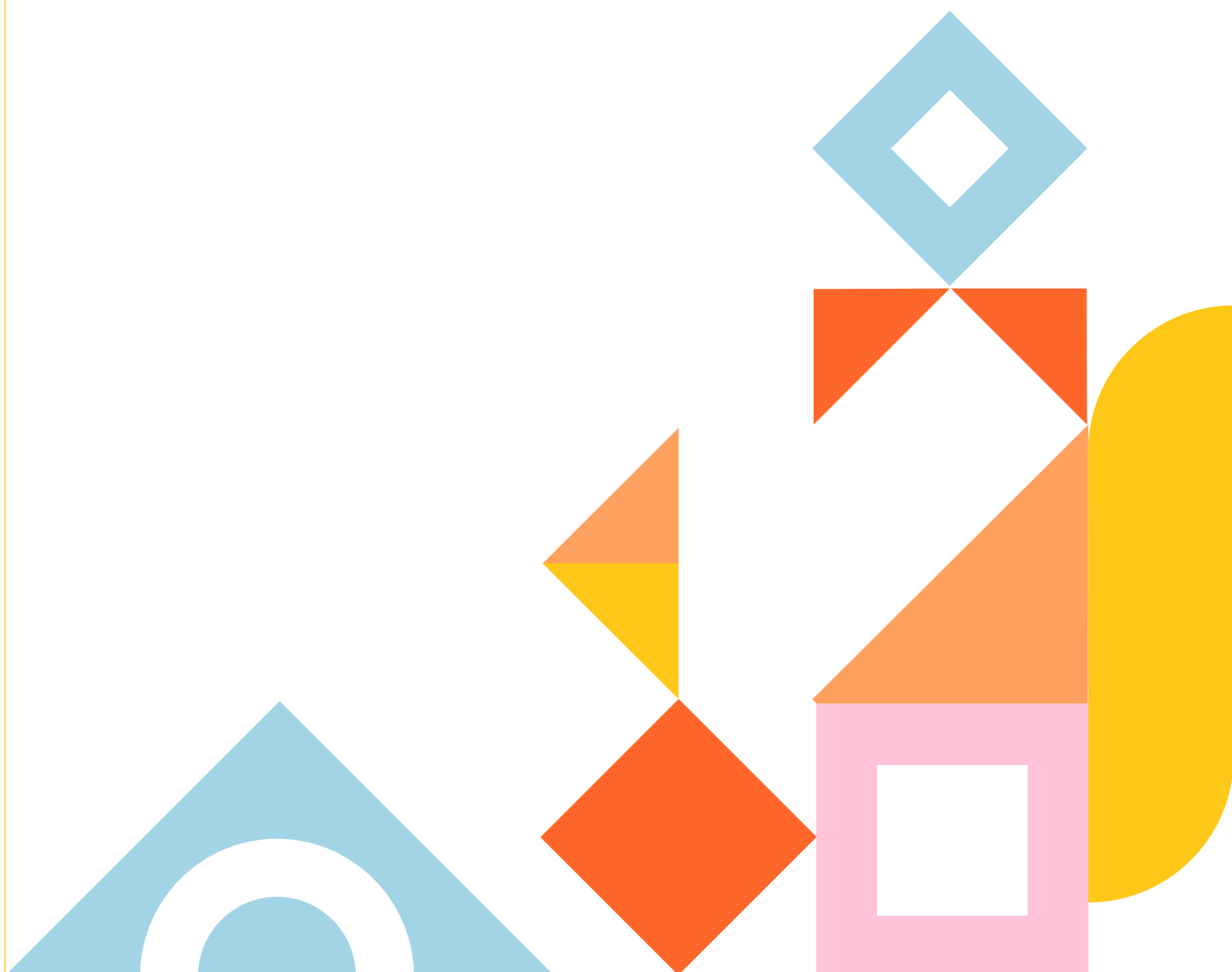
3.7.8

V KŮŽI OZNAMOVATELE - KLIP: CO JE WHISTLEBLOWING

Klip k dispozici zde: <https://youtu.be/90R0TODHDks?si=pxanBW3xGrvpewri>

VZNIK TĚCHTO VZDĚLÁVACÍCH MATERIÁLŮ PODPOŘILY:

oživení

